

צבנות

צפונות ועיונים על עניני הפרשה והמועדים
יו"ל ע"י בני החבורה דקהילת אשי ישראל

פרשת במדבר
חג השבועות
תשפ"ה
גליון ק"ע

גליון חג מורחב

אם לא ברייתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתיי

רבינו הגאון רבי אליהו ליברמן שליט"א

תנן באבות פ"ד מ"ה הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד וכו', והדברים צ"ב דכי זהו מכונת הלימוד שבשעה שלומד ילמד ע"מ שיוכל ללמד אחרים, דלכאורה זה אינו, כי כונתו אמור להיות שלומד ע"מ לדעת ולקיים כל מה שלמד, וכשיודע הרבה ויכול ללמד אחרים, מצוה ללמד אחרים, ומל' המשנה משמע שאם אין לו כונה בשעה שלומד על מנת ללמד אחרים, זהו גריעותא בלימודו וצ"ב.

ולמדנו ביאור המשנה מתוך ל' הרמב"ם הל' תלמוד תורה פ"א ה"ד וז"ל היה הוא ללמוד תורה ויש לו בן ללמוד תורה, הוא קודם לבנו, ואם היה בנו נבון ומשכיל מה שילמד יותר ממנו, בנו קודם, ואע"פ שבנו קודם לא יבטל הוא, שכשם שמצוה עליו ללמד את בנו כך הוא מצוה ללמד את עצמו.

צ"ב דכי המצוה ללמוד הוא מצוה ללמד את עצמו על אותו משקל שחייב ללמד אחרים, והלא לכאורה שני דברים שונים הם, מצוה ללמוד בעצמו את התורה, ויש לו עוד מצוה ללמד לבנו וכן כל התלמידים (וכל' הרמב"ם לעיל שם הל"ב) ומל' הרמב"ם הנ"ל נראה שהמצוה ללמוד בעצמו אינו אלא סעיף במצוה שיש לו ללמד אחרים, דגם הוא עצמו בכלל זה וצ"ב.

וי"ל דהמצוה ללמוד וללמד הוא מצוה אחת שיהא קיום לתורה בארץ, ועל פי מה שנאמר ושכנתי בתוכם ופי' הקדמונים בתוכם בתוך כל אחד ואחד דרצון התורה במשכן היה שעל ידי כך יוכל להשרות שכינתו בתוך כל אחד ואחד [ענין נפש החיים פ"א בהגה דברים נפלאים בזה] ועל דרך זו ממש היה רצון השי"ת להוריד תורתו לתחתונים שעל ידי כך יהא תורתו בתוך כל אחד ואחד ועל זה הוא שכתוב מורשה לקהילת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורסה שהתורה ניתנה לנו ככלה לחתן שהתורה"ק מתחברת בכלל ישראל כמו כלה שמתחברת עם בעלה.

ואתי שפיר לשונות הרמב"ם הנ"ל דהמצוה ללמוד וללמד אחת היא שיהא מקום משכן לתורה בתוך לבותיהם של כלל ישראל, לא שנה עצמו לא שנה אחרים. וזהו גם כונת המשנה באבות אלא כונתו ללמוד ע"מ ללמד, ורוצה לומר שאין כונתו בלימודו רק להעלות את עצמו ולהתרומם שצריך ללמוד ע"מ ללמד, דכונתו ללמד את עצמו ולאחרים, והיינו דכונתו לשם התורה, שהתורה מתאוה לשכון בתוכינו בתוך כל אחד ואחד, והוא לומד בכונתו זו ע"מ ללמד לעצמו ולאחרים שעל ידי כך התורה יוכל לשכון בתוכנו.

ועל דרך זו כתב המסילת ישרים סי' י"ט וז"ל אמנם ודאי מי שמתכון בעבודתו לטהר נפשו לפני בוראו למען תזכה לשבת את פניו בכלל הישרים והחסידים - לא נוכל לומר שתהיה זו כונה רעה, אכן לא נוכל לומר גם כן שתהיה היותר טובה, כי עד שמתכון לטובת עצמו סוף סוף

המשך בעמ' ו'

הלכות תלמוד תורה

מורינו הרב שליט"א

קביעת עיתים לתורה

א. כתב הר"מ (פ"א מת"ת ה"ח) דכל אדם חייב לקבוע לו זמן לת"ת ביום ובלילה, שנא' 'והיגית בו יומם ולילה'. ובאו"ח (סי' קנה) הוסיף דצריך שאותו העת יהי' קבוע, שלא יעבירוהו אף אם הוא סבור להרויח הרבה, ומקורו מהטור. ובתוס' (סנה' ז.) איתא דתחילת דינו של אדם על דברי תורה, ואי עוסק בתורה נשאל אי נז"נ באמונה ואח"כ נשאל אי קבע עתים לתורה. וי"ל דהוא כנ"ל דאיכא חובה לקבוע עת בענין שלא יעבירוהו, ולכאורה הוא אף אם לומד הרבה, אבל בלא קביעות. ובשערי תשובה הביא מהב"ר"י עוד, דשעת הקביעות עתים בעי' שלא יהיה אז ע"מ לקבל פרס, עיי"ש פרטי הדברים.

ועי' דברי מלכאל (ד פ"א) דיסוד הענין דקביעות עתים דצריך לפנות את עצמו מעסקי הגוף ולעסוק בתורה, וכשעוסק בשכר לא פונה את עצמו מעסקי העולם. ולכאורה גדר הדבר ע"פ מה דהאר"י הרמח"ל (דרך ד' ח"ד פ"ב), ונעתיק קצת מלשונו: 'ההשפעות הנשפעות ממנו ית' לצורך ברייתו, יש השפעה א' עליונה מכל ההשפעות וכו', שהוא תכלית מה שאפשר שימצא בנמצאות, מעין המציאות האמיתי שלו ית' וכו', והוא הוא מה שמחלק האדון ית' שר מכבודו ויורקו אל בראיו. ואמנם קשר הבוית"ש את השפעתו זאת בענין נברא ממנו ית' לתכלית זה והוא התורה. ועיישה"ט באורך דברים נוראים, וא"כ זה גוף מצות ת"ת לקשר את נפשו למציאותו האמיתית ית"ש, וכשעוסק בשכר אי"ז הגדר. וזה נמי כוונת ד' רבינו הב"ח בהא דנענשו על שלא בירכו בתורה תחילה דלא קשרו נפשם לקדושת התורה ונותנה ית"ש.

ויל"ע לדינא דהנה הלכתא כדפ' הר"מ (ג ד) דכשבאה לפניו מצוה שא"א לעשותה בידי אחרים יעשה המצוה ויחזור לתלמודו. ויל"ע אי אף בקביעות עתים כן הוא, או דזה חיוב גמור ואינו נדחה. ויל"פ ע"פ כל הטעמים שנא' באחרונים בטעם הדין דלא אמרין בתורה עוסק במצוה, או משום דכי היכי דפוסק מד"ת לצרכי גופו ה"נ למצוות, ולפי"ז בנ"ד הא ל"ש, או משום דבמצו' דהוא תמידית ל"א עוסק במצוה, דא"כ יפטר מכל המצוות, ולפי"ז נמי ל"ש כ"כ בנ"ד. וכן טעם שו"ת קול בן לוי, דכל תיבה הוא מצוה בפ"ע ואי"ז עוסק במצוה, ולפי"ז נמי בנידו"ד י"ל דאינו כך, דה"ז מצוה אחת דקביעות עתים. אמנם יל"ע מאונן דאסור בת"ת ובודאי אף בשעת קביעות עתים דיל"י וצ"ת.

גדרים בלימוד תורה ידיעת התורה וחיוב ללמד התורה

ב. הנה בעיקר מצות ת"ת האריכו כל רבותינו דאיכא כמה חלקים במצוה זו, חדא גוף הלימוד אשר חייב כ"א ללמוד ביום ובלילה, כדל' והיגית בו יומם ולילה. וחייב בזה בכל עת, וכדהאר"י גם רבינו

המשך בעמ' ו'

לכתך אחרי במדבר' - מסירות נפש לתורה | הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א

אותו - לא היתה אפשרות אחרת. לא ללמוד בישיבה כמאן דליאת דמי. מסירות נפש של אמה, מסירות נפש של נער. ילד לפני בר מצוה, מהיכן יאכל, איך יסתדר. לא היו פנימיות כמו בימינו, אכלו 'מים' כאן ושם. וזה היה המהלך הפשוט, וכך נהגו רבים. את כח הזה של מסירות נפש יש בכל כללי. ההשתוקקות לדבר ה' עולה על כל שאר הדברים.

גם בזמנינו שייך מסירות נפש, והוא מהדברים הצריכים זירוז, וזה מהנסיגות הגדולים בעולם התורה של זמנינו. יש רוח זה, שאפשר להיות בן תורה הלומד את השעות שצריך ללמוד, אך יש אחרי גם שעות אחרות שיש בהם מקום בראש לדברים אחרים. ענינים שקשורים לעוה"ז, קשורים לדירה נאה, ולשאר הדברים שקשורים ליופי של עוה"ז. לא זו צורה של בן תורה בן תורה פירושו שכל כולו דבקות בה', בלא תפיסת מקום לשום דבר אחר. מה שקיבלנו זה להיפך, 'מווארפצ' אוועק' - לא יודעים מה יהיה, לא יודעים איך נסתדר, לא יודעים מה נאכל, זה הצורה האמיתית של בן תורה. כך ראינו אצל רבותינו ואבותינו, כך הם גדלו ועשו פרי. וכפי הנראה זה מעכב, זה הסדר של 'כנתינתה'. מתרוממים מכל עניני העוה"ז שעליהם נאמר 'הבל' הבלים', מתדבקים בדבר ה', חיים נקיים, חיים של טהרה, חיים של קדושה. משאירים את כל השאיפה רק לאהבת כלולתיך.

אחר יצי"מ נהיו כלליי ראויים לקבל דבר ה'. 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה'. בהתבטלות מוחלטת לדבר ה', בארץ לא זרועה. ומיד התחילו למנות הימים, וכנגד זה הוא מצות ספירת העומר, שהשתוקקו למעמד הר סיני לקבלת התורה. וכדי להידבק בהקב"ה, צריך שלא יהיה מקום לדברים אחרים, ואם לאו, אם יש חציצה, החומריות מפריעה וחוצצת מלקבל התורה. התנאי להידבק בדבר ה' הוא רק כשכל דעתו וליבו לדבר ה' - לכתך אחרי במדבר.

לקבל את התורה כנתינתה, להידבק בתורה, צריך תחילה את החלק הזה. זה הסדר בכל הדורות, ההשתעבדות לתורה, להתעלות מעל הדברים האחרים, להתרומם. שלא יהיה נחשב דברים אחרים, כל כולו לכתך אחרי במדבר. כך היה אז, ומקובלנו מרבותינו שכל מעלה של כלליי שהיתה אז שייכת גם היום, היא קיימת ולא נאבדה, יתכן שהיא מכוסה, אך צריך לגלותה. כח זה קיים וטבוע בכל יהודי.

שמעתי מיהודי שנולד בליטא, ושם לא היה ישיבה, וכשהגיע לגיל 12 שלחו אותו הוריו ללמוד בישיבה מעבר לגבול. והאמא הלכה עימו ללוותו עד הגבול, ושם היה צריך להתחבא עד שיברחו אותו את הגבול. ונפרד שם מאימו שנתנה לו מעט מזון - מסתמא מזון ב' סעודות. לא יותר מזה. ושם נפרדו בכנייתו, בידעה שקרוב לודאי שלא תראה אותו יותר. ומי"מ היא שלחה

לע"נ מרן הגאון רבי זלמן ב"ר טוביה רוטברג זצוק"ל

ר"י 'בית מאיר'

נלב' ע"ח' סיון תשס"ב

תנצב"ה

נתרם על ידי נכדו הרב שמואל מרקוביץ שליט"א

פרשת במדבר

“כל פקודי הלווים אשר פקד משה ואהרן” (ג לט)

מבואר ברש"י (ע"פ חז"ל) שהיו שלוש מאות בכורות לויים זכרים. ויש בכך פלא שהנהגה בפ' נשא (ד מח) מתבאר שמנין הפקודים מבין שלושים שנה ועד בן חמישים שנה, הם בלבד היו שמונת אלפים חמש מאות ושמונים, ומן הסתם רובם היו בעלי משפחה, ולפי הכלל שפלאא זכרים ופלאא נקבות הוא פלא גדול מה שמנין הבכורות הזכרים היו רק שלוש מאות.

[הרב א"ש ויסנשטרן]

“איש על דגלו באותות לבית אבותם” (ב כ)

ידוע דעת הרבה ראשונים דאין רה"ר אלא היכא דעוברים שם ס' ריבוא דומיא דדגלי מדבר, (עי' תוס' שבת ו: 'כאן', ועירובין ו. 'כיצד', ובאורך בבא"ל שמה). וצ"ע למה סגי בס' ריבוא והרי המנין המפורש בתורה הוא ס' ריבוא וג' אלפים תק"נ. ועי' בתוס' עירובין שם שהקשו דבמדבר היו ג"כ טף ונשים לאין מספר וכן ערב רב, ות' דלא גמרי' ממשכן אלא מילתא דכתיבא במספרם ע"ש, וא"כ יקשה מאותן היתירים של שישים ריבוא שנכתבו להדיא בתורה, למה לא נבטי שיהא כמנין זה.

[הרב אהרן דיקמן]

חג שבועות ועניני ת"ת

מעמד הר סיני וציאת מצרים | מן הגר"א קוטלר זצ"ל

יש להקשות בטעם הדבר שמזכירין יציאת מצרים בכל כך הרבה מצוות, כגון פעמיים ביום בקריאת שמע, וכן בכל החגים והשבחות שאנו אומרים בקידוש שהם 'זכר ליציאת מצרים', ובפרט בחג הפסח וליל הסדר עם מצוות פסח מצה ומרור, שכל עיקרו הוא לזכרון יציאת מצרים. ואף בחג השבועות שהוא יום מתן תורה, אנו אומרים בו בקידוש שהוא זכר ליציאת מצרים.

ולכא' אינו מובן שהרי התכלית של יציאת מצרים היתה עבור קבלת התורה, וכמ"ש (שמות ג יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה' וגו'. וביותר שהרי אחז"ל (אבות ב ו) 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', וא"כ הרי את עיקר חובת הזכירה היה צריך לעשות על התכלית, דהיינו על מעמד הר סיני, ולא על יציאת מצרים.

והן אמת שלפי הרמב"ן (הוספות על ספר המצוות להרמב"ם) יש מצוה של 'פן תשכח יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחורב' וגו' (פר' ואתחנן), אך הרמב"ם השמיט מצוה זו, וסובר שמצוה זו נאמרה רק על דור מקבלי התורה, ואין זה מצוה לדורות עיי"ש, וכל זה צ"ב.

‘כמה עליהם את הר כגיגית’

בגמ' (שבת פח.): 'ותיציבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, למלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם'.

וצ"ע הלא למעשה הם אמרו נעשה ונשמע ומאי טעמא היה כפיה של הר כגיגית, ובתוס' הקשו זה וכ' דשמא הם יחזרו בהם מחמת האש הגדולה, וקשה הלא למעשה לא חזרו בהם ולא הוצרך לזה, ונמצא דהיה עדיין 'נעשה ונשמע' וא"כ קשה מאי טעמא יש מודעה רבא לאורייתא.

[הרב יעקב ישראל שניידר]

‘בעצרת אין כתיב חטא’

ידועים דברי הירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) לגבי קרא ד'שעיר עיזים אחד לכפר עליכם' (פנחס כח ל) וז"ל: 'בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא אמר להן הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם'.

ויל"ע ממה שבפ' אמור (ויקרא כג יט) לענין קרבנות הבאים עם שתי הלחם כ' שעיר עיזים לחטאת. ויל"ב הדברים.

[הרב א"ש ויסנשטרן]

חיוב תלמוד תורה ביום ובלילה

דינא הוא דנשים פטורות מת"ת, ובגמ' בקידושין ילפי' זאת מהפסוק, וחזי' דמסברא היו חייבים, דהא היא מצות עשה שאין הזמן גרמא. ולכאור' החיוב של לימוד תורה נלמד מהפסוק 'והגית בו יומם ולילה' (כמבואר במנחות צט:), ויוצאים יד"ח בק"ש שחרית וערבית, ומבואר דיש חיוב ת"ת של יום וחובית ת"ת של לילה, וא"כ הוי מצות עשה שהזמן גרמא, וא"כ מדוע צריך פסוק לפטור נשים.

והנה מצינו דנחלקו המג"א והשאגת אריה בחיוב זכירת יצי"מ, דחיובה ביום ובלילה, דהמג"א אחז דהוי מצות עשה שאין הזמן גרמא, והשאגת אריה אחז דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, כיון דיש שתי מחייבים. ולדברי השאגת אריה שוב יקשה כנ"ל בת"ת דהוי מצות עשה שהזמן גרמא. (ווע' קר"א ריש ברכות).

[הרב שלמה אברהם]

‘הדור קבלו בימי אחשוורוש’

בגמ' (שבת פח.): 'אמר רבא אעפ"כ הדור קבלו בימי אחשוורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קימו מה שקיבלו כבר'.

וקשה הלא היה עוד הרבה ניסים מלבד הנס של אחשוורוש, וא"כ מה נשתנה נס זה מכל הניסים שלזה היה דוקא קבלה מיוחדת של מת"ת.

קושיא עצומה | מעלת רוממות התורה

בגמ' איתא (פסחים סח.): 'אמר רב יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא'. ופרש"י: 'שלמדת תורה ונתרוממת'.

ויל"ע וכי על זה ראוי לעשות יום חג, והלא עיקר התורה הוא על מה שלמד וקיים את העולם, ות"ת כנגד כולם ואין דבר אחד ששווה לדברים מהתורה, ומדוע כל הטעם שעשה החגיגה היה על מה שלמד תורה ונתרומם.

ואע"פ שרבים מהאחרונים מבארים שהטעם הוא משום שרב יוסף חלה ושכח תלמודו, ועל כן אמר שיש לו את רוממות התורה, עדיין הדברים קשים מאד, היתכן, והרי יש לו את כל לימוד התורה שלמד בעבר, ויש לו את העברת התורה לתלמידיו הגדולים האמוראים אב"י ורבא, וכי נימא דמשום הכי לא נקרא שנשאר לו אלא רק רוממות התורה.

צפונות רבותינו לבית הלוי

הרב אהרן שמואל הלוי

בענין 'מתן תורה'

'שקני' מנשיקות פיהו' ונאמר דוגמא שלו, על שם שנתן להם תורתו, ודבר עמהם פנים אל פנים, ואותם דודים עודם ערבים עליהם, מכל שעשועו, ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה, ומחלים פניו לקיים דברו, וזהו ישקני מנשיקות פיהו, עכ"ד רש"י.

ובספר משנת רבינו מאיר הלוי הביא מה שה' מעורר דרש"י נקט בפשיטות דביאתו למדבר סיני בתשובה, ומבואר דקבלת התורה היה ענין של התקרבות והיו כל ישראל נביאים לשמוע הדברות מהקב"ה בעצמו, כמבואר ברש"י שהשם דבר עמהם פנים אל פנים, ובכדי להכין לזה צריך לתשובה, דגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד.

ולא סגי בהכנה על ידי ריבוי לימוד התורה בלבד, אף שזוהי עיקר ההכנה אך צריך גם לתשובה.

זכירת מעמד הר סיני

כתב בחידושי מרן ר"ז הלוי (ס"פ משפטים) וגם לדורות איכא אזהרה מיוחדת שלא לשכוח מעמד הר סיני כדכתיב "פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וגו', ולדעת הרמב"ן בספה"מ הוא מצוה מיוחדת (וז"ל אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים ובפירוש עה"ת אני מזהירך מאד לזכור מאי באו אליך המצות שלא נשנה מעמד הר סיני ולא נסירה מלבנו לעולם).

וכל הנאמר בפרשה מחדש השלישי כל זה הוא בכלל מעמד הר סיני ונאמרה בה אזהרה זו שלא נשכח אותה.

ויש לדקדק בלשון הרמב"ן צוה במצות עשה שנודיע בו לכל זרענו כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה, דדקדק כל מה שה' שם).

עמך עמי ואלקך אלקי (רות א, טז)

ובספרי זוטא (בהעלותך) וכן אתה מוצא ברות המואבי', על שאמרה לחמותה עמך עמי וגו', ניתן לה שתהא המלכות שלה, וביאר בחידושי מרן ר"ז הלוי (דף נט) ד"ל עפ"מ דאיתא בב"ב דצ"א, דרות המואבי' נקראת אמה של מלכות, כמש"כ ושם כסא לאם המלך, זו רות.

והנה בועז אמר לזקנים שהיו עדים בדבר זה, ולכאורה מאי ענין זקנים לעדות, וביאר הגר"ז שם שתצא ההוראה מפיהם דמותרת היא לבא בקהל. והם ענו לו דנעשים עדים ויתן ד' שהיא תהי' אמה של מלכות, וביתה יהי' כבית פרץ דכין ישראל מיוחס והיינו דמסיים הכתוב 'הוא אבי ישי אבי דוד' שנתקיימה ברכת הזקנים ויצאה ממנה מלכות בית דוד.

(ולדברי הגר"ז ז"ל י"ל דמתחילה כתיב 'ויאמר בעז לזקנים וכל העם עדים אתם וגו') ואח"כ כתיב להיפך 'ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים' ולמשנ"ת י"ל דעיקר בקשתו היתה מן הזקנים שיורו כן דמיוחסת היא, אך מתחלה ענו העם דהם מיד הסכימו להיות עדים משא"כ הזקנים באה תשובתם אחר העם דהם גם עדים וגם יש בדבריהם הוראה ועיין.

ותערב לפניך עתירתנו כעולה וקרבן (מוסף יו"ט)

וביאר הגרמ"ד הלוי וז"ל: 'דהנה כתב ב'נפש החיים' (ב. יד) דעבודת התפלה השלמה צריכה שתהיה עם הנפש וכו' ואשפוך את נפשי לפני ה', לצאת בעת עמדו להתפלל לפני קונו ית"ש, ופשט גופו מעל נפשו, ורק נפשו לבדה היא המדברת תפילה, וכו' ועוד כתב 'שתהא נפשו יוצאה מהגוף לגמרי ותתעלה בשורש העליון ע"ש באורך. ונמצא בצריך בתפילה המתמסרות כולו לה', וא"כ זהו 'ותערב לפניך עתירתנו', דהיינו התפילה 'כעולה שהוא כולו כליל לה', ונאמר שזהו צורך התפילה, לכן הקדים 'עולה' שזה עצם מציאות התפילה, שהיא כקרבן.

בעומק הסוגיות | ת"ת דוחה כל המצוות

הרב מאיר טעם

שנינו במשנה (פאה א א): 'ותלמוד תורה כנגד כולם'. ובר"מ (פ"ג מת"ת ה"ג): 'אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת, אלא ת"ת כנגד כל המצוות כולן, שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום'. וכ"כ המחבר (יו"ד סי' רמו יח): 'ת"ת שקול כנגד כל המצוות, היה לפניו עשיית מצוה ות"ת, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים, לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו'.

והנה מצינו בש"ס ומדרשים מצוות לרוב שגם עליהם אמרו חכמים ששקולים כנגד כל המצוות כולן, ואילו הן: ע"ז (רש"י שמות כג יג). שבת (ברכות ט). מילה (נדרים לב). ציצית (מנחות מג). צדקה (ב"ב ט). ישוב אר"י (ספרי ראה פיסקא פ). סוכה: 'אשרי אנוש יעשה זאת, יחשב לו כשומר כל התורה הזאת' (פייט ליום ב' דסוכות), ועוד. ויש לברר בזה: א. כוונת הר"מ שכתב שאין לך מצוה ששקולה כנגד הכל מלבד ת"ת, הא מצינו המצוות הנ"ל. ב. האם בכל אלו אמרי' נמי שידחו כל המצוות בפניהם, וכן אם נדחין זה מלפני זה.

הנה מצינו דבמעמד הר סיני ה' ירד על הר סיני ואמר עשרת הדברות, ולאחר מכן עלה משה למרום לקבל את התורה, ולכאורה יוצא דבאמת מתן תורה האמיתי היה בזמן שירד משה רבינו עם הלוחות, והוא פלא הרי מצינו דזמן מתן תורה היה בשבועות ולפי זה הוא לא היה בשבועות אלא הוא אחרי שבועות.

ומאיך מפורש בכמה דוכתי דמעמד הר סיני היה זמן נתינת התורה, וכן מצינו שהשטן לא היה בזמן מתן תורה מכיון שהקב"ה שלח אותו כדי שלא יקטרג, ולכאורה היה צריך להיות משולח כל הארבעים יום, ומשמע מזה דכביכול התורה בעצמה ירדה במעמד הר סיני, וצריך ביור דבר זה.

זמן מתן תורתנו זכר ליציאת מצרים

הרב שמואל מרקוביץ

בנוסח התפילה בחג השבועות אומרים: את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו זכר ליציאת מצרים.

ויש לעיין למה נתלה מתן תורה ביציאת מצרים והרי איפכא הוא שעיקר התכלית של יציאת מצרים הוא קבלת התורה כמו שכתבו (שמות ג יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, וכמו שהאריך בספר החינוך (מצוה שו), וא"כ למה מתן תורה נתלה ביציאת מצרים אטו הגדול נתלה בקטן אתמהא וידוע משמיה במרן הגר"א קוטלר זצוק"ל (עיין משנת רבי אהרן ח"ב עמ' ו-ז) דעל מתן תורה אין אומרים 'זכר' למתן תורתנו כי גם הלומד תורה עכשיו מקבל מפי הגבורה כבשעת מתן תורה וכמו שכתב בנפש החיים (ש"ד) שבאותה העת שהאדם לומד הרי גם הקב"ה מוציא מפיו את אותה תורה וה"ז מתן תורה ממש והביא (ש"א, ט"ז) ממדרש (שמות רבה, מ"א) שהאדם מבקש תורה מתוך פיו של הקב"ה כביכול כתינוק שרוצה מהחתיכה הנמצאת בפה אביו, (ומה שיש מצות זכירת מעמד הר סיני הוא משום דסו"ס אז היה בגלוי והיום בנסתה, אבל עצם מתן המתן תורה אינו 'זכר', מיהו צ"ב למה מתן תורה נתלה ביצ"מ.

ואולי יש לפרש שהכוונה לזה גופא שמתן תורה הוי קיום יציאת מצרים בשלימות שבקבלת התורה היא החירות האמיתית לפי שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה (אבות פ"ו מ"ב) נמצא שבקבלת התורה נשלמה החירות של יציאת מצרים, ואז נגאלו מכל המ"ט שערי טומאה, וכן בארבע לשונות של גאולה הרי הלשון הד' הוא 'לקחת' זו קבלת התורה (אבן עזרא שמות ו', ז') שהימים בין פסח לעצרת הם כחולו של מועד ועי"ש שכתב שלכן קראו חז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת כו'. הוא כיום השמיני של חג שקראו הכתוב כך עיי"ש בדבריו, והנה ענין חול המועד הוא כאשר היום הראשון והיום האחרון של חג שייכי אהדדי והוי חדא קדושה, ולכן הימים שביניהם הם חולו של מועד, וכמו בפסח שיו"ט שביעי של פסח הוא הגמר של אותו חג, וכן בסוכות שאף ששמיני עצרת רגל בפני עצמו, מ"מ הוי הגמר של החג שאמר הקב"ה לישראל עכבו לפני יום אחד, ומדכתב הרמב"ן דאף דהיה הימים שבין פסח לעצרת הם כחולו של מועד הרי מבואר דפסח ושבועות נמי תרוייהו חלות יו"ט אחד הוא והטעם שקבלת התורה הוא גמר היציאה ממצרים.

והנה ביציאת מצרים הוי כידוע שני חלקים של גאולה א. גאולת הגוף מהשעבוד, שהוי עבדים למצרים והפכו לבני חורין ב. גאולת הנפש, שהוי עבדים לתאוות ושרוים במ"ט שערי טומאה ונהוי בכל עבדי השם, וכמו שאנו אומרים בברכת המזון ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו, וכן בברכת אשר גאלנו כליל הסדר אנו מודים, "על גאולתנו ועל פדות נפשינו" והארכנו בזה בעיני פסח, ונראה שיציאה זו של גאולת הגוף הושלמה בקריעת ים סוף כאשר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" וזה גמר גאולת הגוף שאין חשש יותר שיחזרו וישתעבדו למצרים, אבל גאולת הנפש הושלמה בקבלת התורה שאז נכנסו ישראל להיות עם ד' באופן שלא שייך חזרה, וכגר שנתגייר שאע"פ שחטא ישראל הוא, וכבר נתבאר במקום אחר שענין השלמה הגאולה הוא בשעה ששוב אי אפשר לחזור למצב קודם לעולם.

ובזה יתבארו יותר דברי הרמב"ן דעצרת של שבועות הוא המשך מענין אותה הקדושה של יום טוב ראשון של פסח שהרי בשבועות הושלמה היציאה משעבוד הנפש אשר החלה כליל פסח ועתה נגמרה באופן שאי אפשר בחזרה, ומימלא ימי הספירה נקראים חול המועד שהוא בין תחלת הקדושה לסופה.

(**ויש** לדון לפז"אם יש קיום זכירת יציאת מצרים ע"י זכירת מעמד הר סיני וקבלת התורה כיון שהכל ענין אחד הוא וקבל התורה היא השלמת היציאה לחירות עולם, דהנה ברמב"ם (פ"ז מחמץ ומצה ה"א) כתב דמצות עשה לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים כליל חמשה עשר בניסין עכ"ל, ומשמע שמצות סיפור דליל פסח הוא רק על הניסים שנעשו במצרים ואל על הניסים שנעשו בים סוף ולא על קבלת התורה שיה במדבר סיני, אמנם גם מצות זכירת יצי"מ של כל השנה כתב המג"א (או"ח) שאם הזכיר רק שירת הים יצא (ומשום דזה תכלית וסיום הגאולה ועי"ש ברעק"א שהביא מחתנו החת"ס דפליג בזה) ולפי"ז יש לדון שיכול לצאת גם בהזכרת מעמד הר סיני וקבלת התורה אמנם יש לדון מטעם אחר, דאף דבאמת מושך שייכא קבלת התורה ליציאת מצרים, מ"מ אין לה שייך אלא בפדות הנפש ולא בגאולת הגוף, ומצוות זכירת יציאת מצרים היא על גאולת הגוף בשינוי חוקי הטבע שיזכרו כל הנסים. לדורות ומכח זה תקבע בליבם אמונה, כמשנ"ת בעיני פסח שמצוות זכירה ענינה אמונה (ולא הודאה כמצות סיפור), וכל זה אין שייך לפדות הנפש שאף שזה סיבה להודאה בלא שיעור אך לא שייך בזה כ"כ ענין זכירה, וצ"ע בזה).

לזכות

החתן הרב בנימין שליט"א

והכלה אסתר תחי'

שניידר

וצריך עיון קושיות מבי מדרשא

ועוד צ"ע דלמעשה לא מצינו בזמן זה קבלה מיוחדת של קבלת התורה מאהבה, דאדרבה בגמ' מובא בקידושין דבעילים שהוא עירו של מרדכי זכתה ללמוד ולא זכתה ללמך, ועוד הרי מצינו בזמן העליה של עזרא הסופר שהיה שנתיים בלבד אחרי זה והיה חורבן ושממה רותנית בתוך כשנתיים.

[הרב יעקב ישראל שניידר]

הגעלת כלים אחר מתן תורה

ידועים דברי המ"ב (תצד סק"ב) שמבאר הטעם למנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות, ומשום שאחר מת"ת אכלו ישראל מאכלי חלב, כיון שהיו צריכים להגעיל את כל הכלים. וקשה הלא בפרשת הגעלת כלים נצטוו רק אחר מעשה מדין, ובמת"ת עדיין לא נצטוו כלל להגעיל כלים.

[הרב צבי ב"ש]

"מושבֵע ועומד מהר סיני" (ש"ס)

מובא הרבה בש"ס 'מושבֵע ועומד מהר סיני' (עי נדרים ח), ויל"ע היכן מצינו במעמד הר סיני שהיה שבועה, והלא נכנסו לברית ולא נשבעו, ורק אמרו נעשה ונשמע.

[הרב מנשה וולף]

חטא העגל 'עלובה כלה'

בגמ' (שבת פח:): 'אמר עולא עלובה כלה מזנה בתוך חופתה'. וצ"ע מ"ט חטא העגל נקרא בשם זנות, והלא עשו זאת רק הערב רב ולא עם ישראל, וא"כ אפילו שיש עליהם טענה שלא מיחו אך עדיין מאי טעמא הוא נקרא בשם מזנה.

מדוע ב'שבעה שבועות' תרגם אונקלוס 'שבעה שבועין' ולא 'מ"ט יומין', ואילו ב'שבועיים כנדתה' תרגם 'ארבעה עסר'.

[הרב יעקב ישראל שניידר]

"כפה עליהם הר כגיגית" (שבת פח.)

נודע מהגמ' גבי מעמד הר סיני דהיה בצורה של 'כפה עליהם הר כגיגית', ואילו בפורים היה 'הדר קבלוה מאהבה', ועד עכשיו היה שלא ברצון. וכן במדרש איתא 'קבלו עליכם, שכל ההתחלות קשות'. וקשה שבגמ' בכ"מ מתארים את השמחה שהיה במעמד הר סיני, דוגמת (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) 'הויה הדברים שמחים כנתינתן מסיני', ומשמע שהיה בהר סיני שמחה עצומה, ולא בכפייה.

[הרב אברהם ישעיהו גליק]

אם ישראל מקבלים התורה מוטב

בגמ' (שבת פח:): 'למלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה - אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו'.

קשה מדוע הוצרך לתנאי מיוחד לזה, והלא ידוע מה שכו' הנפה"ת, שאם היה העולם רגע אחד פנוי מתורה היה העולם חוזר לתוהו ובוהו וא"כ גם ללא תנאי היה העולם חוזר לתוהו ובוהו. ועוד קשה מ"ט הארץ שקטה והלא ייתכן שיהיה העולם רגע אחד פנוי מתורה והעולם יחזור בזמן זה לתוהו ובוהו.

[הרב אשר פורמן]

אכילת מאכלי חלב בשבועות

כו' המ"ב (תצד סק"ב) בטעם אכילת מאכלי חלב: 'ואני שמעתי עוד בשם גדול אחד שאמר טעם נכון לזה, כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה, (כי בעשרת הדברות נתגלה להם עי"ז כל חלקי התורה כמו שכתב הרס"ג שבעשרת הדברות כלולה כל התורה), וירדו מן ההר לביתם לא מצאו מה לאכול תיכף כי אם מאכלי חלב, כי לבשר צריך הכנה רבה, לשחוט בסכין בדוק כאשר צוה ה', ולנקר חוטי החלב והדם, ולהדיח ולמלוח ולבשל בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודם שבישלו בהם באותו מעל"ע נאסרו להם, ע"כ בחרו להם לפי שעה מאכלי חלב, ואנו עושין זכר לזה'.

וקשה למ"ד דהותר בשר נחירה במדבר אמאי נזקקו לשחוט. ועוד מ"ט נאסרו הכלים, הא קודם מתן תורה לא חל שום איסור ומימלא לא נפסלו הכלים.

[הרב אלעזר דוד שפירא]

'תנה הודך על השמים'

(שבת פח:). 'אמר ריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו. אמר להן לקבל תורה בא. אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים'.

וצריך עיון באיזה זמן מיירי שע"ז נאמר שהוא עלה למרום דמחד היה זה קודם נתינת התורה, ולכאורה היה זה קודם ו' בסיון, ומאיך ארבעים יום וארבעים לילה היה משה רבינו בשביל לקבל את התורה ולכאורה היה זה לאחר מכן.

ומאיך המלאכים אמרו תנה הודך על השמים, ולכאורה אם הוא היה אחרי מתן תורה מה שייך תנה הודך על השמים אחרי שכבר היה מתן תורה.

[הרב יעקב ישראל שניידר]

לרפואת

הרב **מרדכי בן אסתר איטה** שליט"א

'כַּה אָמַר ד' אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹסֵם וְלִילָה חֻקּוֹת תְּסַמֵּים וְאַרְץ לֹא תִסְמָתִי

'קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא' (זוה"ק) | הרב יעקב ישראל שניידר

מצות תלמוד תורה שונה במהותה משאר המצוות, והוא מה שאמרו חז"ל 'תלמוד תורה כנגד כולם',

והנה החילוק בינה לבין שאר המצוות הוא גם מה שאמרו חז"ל 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת' והטעם הוא משום שמהות תלמוד תורה מלבד מה שהיא בגדר מצווה בפני עצמה הוא גם 'ברית בין הקב"ה לבין עם ישראל' וזה מה שכ' 'קדשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא'.

ומצינו כמה וכמה דברים לכאורה נובעים מהגדר הנוסף שיש במצוות תלמוד תורה והמסתתף: א. לפני קבלת התורה אמרו ישראל 'נעשה ונשמע' ועל זה נאמר מי גילה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשים בו, ויש להבין מה באמת הביאור בזה שהוא כל כך מיוחד בזה שהוא אמר נעשה קודם לנשמע.

אלא הביאור כפי שידוע לבאר בזה מרביתנו האחרונים שמה שהקדימו נעשה לנשמע אין הביאור בזה הוא שרק יש כאן דבר שהוא 'טכני' שהקדימו נעשה לנשמע, אלא הביאור הוא שבזה גילו בדעתם שמה שהם עושים אינו שכיון שהם נשמעו עשה רוצחים על כן הם לא רוצחים אלא הם בעצם עושים את כל מה שהקב"ה אומר ולא משנה מה הוא יאמר, ודבר כזה הוא גדר אחר של שמיעה שאן זה שמיעה בתורת נעשה ועל ידי זה נשמע אלא הביאור הוא שבזה גם הנשמע הוא בצורה אחרת לגמרי, ועל כן מובן מאוד מה שהוא כל כך דבר מיוחד שבזה שמו מלאכי השרת כתר על ראשם.

ויש להוסיף בזה לפי הנ"ל דבאמת כיון שמתן תורה אין יסודו רק הנושא של קיום המצוות וקיום מצוות תלמוד תורה אלא הוא גדר אחר של חיבור להקב"ה שהוא חיבור כביכול חד הוא על כן הדבר הבסיסי הוא נעשה ואחרי זה נשמע משום שאם הוא נשמע ואחרי זה נעשה נמצא שביכול יש כאן את 'ישראל שמקיימים את רצון הבורא משום שהם רוצים לקיים את רצונו ואין כן אלא הם כביכול חלק ממנו ועל כן הם מקיימים'.

ב. גדר מתן תורה אין הביאור הוא שזה רק היכ"ת שעליו הקב"ה נתן את התורה גרידא ורק השאלה היתה על איזה חלק הוא נותן דבזה לכאורה יש להעיר מאי טעמא באמת צריך שיהיה משמע להר סיני ולא סגי בזה שהקב"ה יאמר למשה רבינו את כל הדברים ועם 'ישראל יקיים את התורה ומאי טעמא היה נצרך למעמד מיוחד של מעמד הר סיני.

אך הביאור בזה הוא כפי שידוע בגמ' 'יום חתונתו זה מתן תורה' וכמו שכ' בגמ' גם לגבי חטא העגל 'עלובה כלה שזינתה בקרב חופתה' משום שזה היה כביכול מעמד החופה והוא מעמד הר סיני.

וזה לפי הנ"ל משום שבמעמד הר סיני באמת נקבע יום הנישואין כביכול בין הקב"ה לבין עם ישראל, אמנם זה צריך לידע שאדברה זה באמת היה השילוב בין כל הדברים שהיה כאן שילוב של הקב"ה שירד על הר סיני והיה כאן גם תוספת של התורה שהיא הדבר שמחבר בין עם ישראל לבין הקב"ה ונמצא **דבמעמד הר סיני היה את החיבור הנורא של קדשא בריך הוא ואורייתא וישראל**.

ג. הנה מצינו דקודם מתן תורה הגיע להם מצוה אצל העובדי כוכבים ולשאלו אותם האם הם מוכנים לקבל את התורה ואמרו לו מה כתוב בה ואמר להם כתוב לא תרצח אמרו לו אין אנו יכולים מכיון שאנו לא יכולים בלי לרצוח, ולכאורה הוא פלא הרי הוא משבע מצוות בני נח, וא"כ מה הביאור בזה שהם לא יכולים בלי לרצוח, והוא בלתי אסור להם לעשות כן, וביותר מה אמר להם המלאך והרי לא תרצח היו מצווים קודם לכן.

והביאור הברור הוא כפי ששמענו שבאמת גם בתורה יש שני חלקים: יש חלק של **בני נח** שמצווים שלא לרצוח ויש את החלק הנוסף של **החיבור לתורה וזה עצמו מייילד אצלם ש'לא ירצחו'** ז"ל בני נח היו מצווים שלא לרצוח אך הוא רק בתורת ציווי עליהם ואין זה בעצם מהותם ואילו לגבי עם ישראל הוא שיינו בעצם מהותם.

והטעם שהרי אסתכל באורייתא וברא עלמא, וממלא אם הגויים היו מקבלים את התורה היו חלק מהמצוות הזאת של החיבור לתורה שזה היה מייילד אצלם את המציאות שלא רוצחים, וכמו שבכלל ישראל היום אין הביאור הוא שזה רק ציווי בעלמא לא לרצוח אלא היום הוא חלק ממהות עם ישראל, מכיון שאסתכל באורייתא וברא עלמא.

ד. מצינו בפרשת בהר גבי נאמר לעובד כוכבים שכ' רש"י ע"פ"ה לא תעשו לכם אלילים 'כנגד זה הנמכר לנכרי, שלא יאמר האל ורבי מגלה עריות' אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודת אלילים אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכן נאמר מקראות הללו' אמנם מדויק מדברי רש"י וכן מבואר מהפסוקים דהוא דוקא כלפי מצוות מסוימות כגון חילול שבת וכגון עריות וכגון עבודה זרה, והביאור בזה הוא שיש דבר מיוחד במצוות הללו דוקא דגבי מצוות אלו הן אינן מצוות בעלמא אלא הם מצוות שבכל מהותם הוא ברית עם בורא עולם כגון גבי 'שבת' שכ' אצל שבת 'כי אות ברית היום' וכן גבי עבודה זרה, וגם גבי גילוי עריות הוא אותו יסוד דגם בזה עצם גילוי עריות הוא ניתוק הקשר עם הבורא עולם מבחינת זה שהוא מחפש קשרים אחרים ודו"ק'.

ועל כן דוקא בזה היה ס"ד שהרי כ' 'עבדי הם' והוא הלך ומכר את עצמו לעבד, נמצא שהוא בעצם מפיק את עצמו מלהיות עבד של ד' ועל כן היה ס"ד שהמצוות

חומר עסק התורה | נפש החיים

ולאת נצטוונו באזהרה נוראה מפיו יתברך לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה. וכמ"ש בהקדמת זוהר ת"ח כמה הוא חילא תקיפא דאורייתא וכמה הוא עלאה על כולא כו'. ובג"כ בעי ליה לב"ג לאשתדלאל באורייתא יממא וליילא וליי' תעדיי מנה הה"ד והגית בו יומם ולילה ואי אתעדיי ואי אתפרש מנה כאלו אתפרש מאילנא דחיי'.

ובתנ"א סא"ז פ"ג אמר וישתדל אדם בעצמו בד"ת שד"ת הן משולים בלחם ובמים כו'. ללמדך שכשם שא"א לו לאדם לעמוד בלא לחם ובלא מים כך א"א לו לאדם לעמוד בלא תורה שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו וגו'.

וכן אמרו בתנחומא פ' תבא בפ' והיה אם שמוע ובפ' האזינו ובמדרש תהלים מזמור א'. ואמר הכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה וגו'. כי צריך האדם לקבוע בלבו וידמה בדעתו. כי אלו היה טובע בנחל שוטף ורואה לפניו בנהר אילן חזק. ודאי יאמץ כח להתאחז ולהתדבק עצמו בו בכל כחו ולא ירפה ידיו הימנו אפילו רגע אחד. אחר שרק בזה תלוי עתה כל חיותו מי פתי ולא יבין שאם יתעצל ח"ו אף רגע א' וירפה ידיו מהתאחז בו יטבע תיכף. כן התנ"ה"ק נק' עץ חיים אילנא דחיי'. שרק אותו העת שהאדם אחוז באהבתה ועוסק וימנהג בה בקביעות. אז הוא חי החיים האמתיים העליונים קשור ודבוק בכיכול בחי העולמיים יתב' שמו דקב"ה ואורייתא חד. ואם ח"ו יזניח תלמודו ופורש מקביעות העסק בה לעסוק בהבלי העולם והנאותיו. הוא נפסק ונכרת מהחיים העליונים וטובע עצמו במים הזדונים ר"ל.

ובזהר ויצא קב"ב א' וכאין אינון ישראל דקב"ה יתב לון אורייתא דקשוט לאשתדלאל בה יממא וליילא'. דהא כל מאן לאשתדלאל באורייתא אית ליה חירו מכלא חירו מן מותא דלא יכלא לשלטה עליה כו' בגין דכל מאן לאשתדלאל באורייתא ואתאחיד בה אתאחיד באילנא דחיי'. ואי ארפי גרמי' מאילנא דחיי אילנא דמותא שריא עליו ואתאחיד ביה הה"ד התרפית כו' ע"ש.

וכמה צריך האדם לתקוע ולקבוע זה הענין הנורא במחשבות לבו בל תמוט. שכל האדם וחיייו הוא רק אותו העת שהוא דבוק בתנ"ה. וכשמסלק ופורש עצמו הימנו לעסוק בנויו של זה העולם החשוך ה"ה מסור ביד יצרו ולמה לו חיים. כי כבר נטבע במים הזדונים ר"ל ונשקע בעמקי מצולות הרע ונחשב כמות ממש גם בעודו בזה העולם. הולך מדחי אל דחי צלמות ולא סדרים ולא ידע כי בנפשו הוא.

ולאת התורה עצמה אמריה תאמר וחוטאי חומס נפשו וכמ"ש השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים כו' וכמאמרם ז"ל ע"ז (מנחות צ"ט ב') משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו א"ל ממדומה אתה שאם אתה מאבדה איסר אני נוטל ממך נשמתך אני נוטל ממך.

וכידוע מאמרם ז"ל ע"ז בדברי רבה רפ"ד שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם נרי בידך ונרך בידך אם שמרת את נרי אני משמר את נרך ואם לא שמרת את נרי כו' ע"ש. וכו"ה בתנחומא פ' תשא ובמדרש תהלים מזמור ז' ע"ש.

המיוחדות שהם במהותם כריתת ברית בזה לא יהיה לו מצווה זו קמ"ל דהוא כן. **ובאמת** מצינו על עבירות מסוימות שכ' עליהם בתורה שעל זה הארץ מקיאה אותם וכגון גבי עריות ועבודה זרה שהתורה אומרת על זה 'כי בכל אלה נטמאו הגויים' ונמצא לפי זה דהביאור הוא שדוקא בעבירות אלו הארץ מקיאה את הגויים, והטעם הוא כפי שידוע בדברי הרמב"ן שכבר נתבאר שבאמת ארץ ישראל כביכול הוא ארץ של ה' וכבר נתבאר במקום אחר יסוד 'קדושת ארץ ישראל' שכיון שהיא ארץ של הקב"ה על כן קיום המצוות בה הוא קיום מצוות של ברית ושונה בה משאר המצוות.

ה. אמרין בגמ' בעבודה זרה דהארץ יראה ושקטה ומקשינן אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה אלא יראה ולבסוף שקטה. והטעם משום שהיו בפחד האם ישראל מקבלים את התורה או שהם לא מקבלים את התורה. ולכאורה צריך עיון הרי כ' שאלפיים שנות תורה התחילו עוד לפני מתן תורה והוא בלי קשר למתן תורה, וא"כ מה הטעם שהארץ יראה לפני מתן תורה.

אלא הביאור בזה הוא שלפני מתן תורה מה שהם קיימו את התורה קים את העולם אך בתוך תורה לבד וכאן היה חיבור של ישראל לתורה שבה כבר הקיום של העולם הוא בצורה אחרת שכל המציאות של ישראל בעולם עם התורה הוא זה שמקים את הבריא (ויתכן שיהיה בזה נ"מ אם הוא רק תורה לבד או שהוא גם ישראל בצירוף עם התורה).

ה. בהקדמה למתן תורה אומר הקב"ה 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי' והביאור בזה הוא שבזה הקב"ה מראה את חיבתו ואהבתו לעם ישראל והוא ההתנהגות כמו שנו שואמר שעדיף שהחיצים יפגעו בי ולא יפגעו בגוזלים,

והביאור הוא משום שכידוע היה חיבור בין עם ישראל לבין המצרים, וכמו שאנו יודעים שהיה לו כביכול 'עובר במעי אמי' ונמצא לפי זה שהניתוק של המצרים מעם ישראל היה זה עצמו חלק ממה שהקב"ה אומר 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי'.

ו. מצינו גבי לימוד התורה לברו וכן בנו דאמרין שכל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב 'כאילו קיבלה מהר סיני' ויש לעי' מה החידוש הגדול בזה שאנו אומרים על זה כאילו קיבלה מהר סיני.

והביאור הוא לפי הנ"ל דבאמת יסוד מעמד הר סיני הביאור הוא שבזה אנו כורתים ברית בין הקב"ה לבין עם ישראל ועל כן בזה שהוא מלמד את בן בנו תורה הוא מראה את החיבור הגדול שיש בין עם ישראל לבין הקב"ה דלא די הוא שהוא נמלך את בנו שבזה הוא מקיים את החיבור שלו ללמדו תורה אלא שברגע שהוא לומד עם בן בנו תורה הוא מראה את החיבור והקשר שלו עם הקב"ה וזה מה שקיבלנו במעמד הר סיני את החיבור הגדול בין הקב"ה לבין עם ישראל.

ז. כ' בריש פרשת בהר 'מה ענין שמיטה אצל הר סיני אלא לומר לך מה כל התורה פרטיה ודקדוקיה מסיני גם זה מסיני' ויש להתבונן טובא מה המעלה המיוחדת שיש בזה שהוא מסיני, והרי לכאורה גם אם החיבור לא היה בסיני היה אותו חיוב, וכי משנה האם הוא מסיני או שהוא לא מסיני.

והביאור הוא משום הנ"ל דבמעמד הר סיני בעצם היה זה מעמד החופה והקשר שלנו עם הקב"ה ועל כן המצוות שאנו עושים מכה זה הוא מכה החיבור שיש לנו עם הקב"ה, ולזה שפיר אמרין דבר יסודי שכל המצוות אין הוא מצווה בעלמא אלא כל המצוות הוא ביטוי לקשר עם הקב"ה והכל מסיני.

והטעם שנבחר דוקא מצוות השמיטה הוא משום שגבי שמיטת קרקעות שנוהגת בארץ ישראל הוא ביטוי נוסף לחיבור שיש בין ארץ ישראל לבין הקב"ה וכמו שכ' 'כי אני ה' שוכן בתוכה' וכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוך ומי שאינו דר בארץ ישראל דומה כמי שעובד עבודה זרה' ועוד ועוד ביטויים שמצינו בחז"ל בגדולת מעלתה של ארץ ישראל ומעלת היושב בה, והוא משום שברגע השוא יושב בארץ ישראל יש בזה את החיבור הגדול ביותר בין הקב"ה לבין עם ישראל ועל כן שפיר דוקא בשמיטה נבחר לומר את היסוד שהכל ניתן בסיני.

והנה מצינו שרר סיני נקרא על שם שירדה שנהא לאומות עליו, ולכאורה מאי טעמא תורה מהווה את הסיבה לשנהא של אומות העולם.

אך הביאור הוא משום שמעמד הר סיני יסודו הוא כריתת ברית עם הקב"ה ועל כן זה עצמו מהווה סיבה מצד עצמה שיהיה שנהא לאומות העולם משום שכביכול הקשר שלנו עם הבורא עולם מרחיק את הקשר עם אומות אחרות.

ועוד נראה בזה דבר נפלא דהנה מצינו בחז"ל על עמל התורה דאיתא בתהלים א' 'כי אם בתורת ה' חפצו ותורתו יגהה יומם ולילה ופירש רש"י בתהלים ד'משעמל בה נקראת תורתו' ונמצא דעמל התורה הוא זה שהופך את התורה מתורת ה' לתורתו, והנה מצינו במדרש משל למלך שהיתה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לארצו ללוטל לאשתו, א"ל בתי שנתני לך יחידתי היא לפרוש הימנה איני יכול, לומר אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי לפרוש הימנה איני יכול לומר לכם אל תטלה איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים קיטון אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש' ועוד איתא במדרש כי לקח טוב נתתי לכם אל תעזבוני שהוא על התורה 'כביכול ממכרתי עמך'.

ולפי הנ"ל הביאור הוא שברגע שאדם עמל על התורה נמצא שברגע עמל על התורה נהפכת להיות שלו, וממילא גם כביכול הקב"ה בעצמו נמכר עמו' ועל כן גם החיבור אל הקב"ה הוא חיבור גבוה יותר ועל כן עמל התורה הוא זה שמביא את האדם לאותו הדבר.

'וּבְּאֵי כָּלָם בִּבְרִית יַחַד, נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע אָפְרוּ כְּאֶחָד'

ספירת העומר וחג השבועות | הרב יהושע בן בלה הלוי (ניסנקורן) לרפ"ש בקרוב

- א. ספירת העומר - ניסיון לבאר מדוע אמנם קבעה התורה לציין את יום הבאת והנפת העומר ואת יום תחילת ספירת העומר, בלשון ממחרת השבת כאשר לכולי עלמא פשוט וברור שהכוונה היא למחרת יו"ט ראשון של פסח, דאיזה עניין יש לקרוא ליום זה בשם "שבת".
- ב. פרשת במדבר - בשאלה מדוע הציווי שנאמר למשה (במדבר א, מה-מט) שלא לפקוד את שבט לוי במנין שבתחילת ספר במדבר, הובא בכתוב רק לאחר הבאת חיוב קיום המנין בתחילת פרק א', ולכאורה צריכים היו הדברים להיות מובאים במקרא לפני הציווי על קיום המנין, נתינת טעם והסבר בזה, והערה כי הדבר כבר נרמז בפסוק שלפניו (א מ"ז).
- ג. חג השבועות, בטעם דברי רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל כי חג השבועות נחשב לרגל החשוב ביותר מבין ג' הרגלים, על אף שאין הדבר ניכר כל כך בסממנים המיוחדים שיש ליום זה, לעומת הרגלים האחרים, וביאור כי מניעת הסממנים לחג השבועות היא היא העדות לחשיבותו הגדולה והמיוחדת של חג השבועות.
- ד. פרשת נשא - בשאלה מדוע במנין שבט לוי הוקדם מנין בני קהת למנין בני גרשון למרות שגרשון הוא הבכור שבבנים, ביאור בזה ע"פ דברי בעל הכלי יקר, והערות כי הדבר נרמז מאד בכמה דקדוקי לשון הכתובים במניינם של קהת וגרשון.

א. אחר שהדברים ברורים וידועים כי במצות הבאת קורבן העומר והנפתו, וכן בספירת העומר נקט הכתוב לציין את מועד קיומם של מצוות אלו בלשון "ממחרת השבת", ולא כפשוטו ממחרת יו"ט ראשון של חג הפסח, והדבר ידוע ומקובל כדבר מוסכם (מלבד הצדוקים אשר כידיעו נתפסו לענין זה ויצאו לחלוק בדבר ודעתם ושיטתם נדחתה מכל וכל) נתעוררנו לעיין ולשאל מדוע אמנם ראתה התורה הקדושה לנהוג כך ובהכרח הוא כי יש לדבר איזה שהוא טעם סיבה והסבר, ועל אף שהדבר נתקבל על הכל ומוסכם על הכל כי הכוונה בלשון "ממחרת השבת" היא אכן ליו"ט ראשון של חג הפסח, יש לכאורה מקום לשאל ולנסות להבין בזה איזה טעם והסבר, ולא מצאנו מי שמעורר בזה.

נתעוררנו לדבר בקריאת שמו"ת בפרשת אמור (תחילת פרק כ"ג), שם מדבר הכתוב בציווי שאומר הקב"ה לאמר בחיוב קיום המועדים ע"י עם ישראל במשך השנה, ונציין בהקדם כי עצם הצווי נאמר באופן משובל של לשון תקיף וחזק - "וידבר", "דבר אל", ומאידך בהמשך בלשון רכה ומפויסת "ואמרת אליהם", ודבר זה גופא קצת מעיד כי מדחיש לציווי זה חשיבות רבה ומיוחדת מאת הקב"ה, אך מאידך יש כאן גם דרישה ותביעה ואולי אף קצת קשה לקיום הציווי. ואשר משום כך נקט בהמשך לומר "ואמרת אליהם".

והנה בעצם הציווי נאמר (כג, ב') - "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי" ופשוטו להבנה בהאי קרא היא כי הקב"ה מודיע לישראל כי ביום של ישראל הוא להיות קובעים את מועדי ה' בכל השנה, ואף שלקמן בפסוק ד' מובאר הציווי מאת ה' על כל המועדים בשנה, ופרוט כל המועדים שם היא מאת ה', מתי יהא חל בחודש כל מועד ומועד בחודשים השונים.

מ"מ בהאי עובדה שקביעת ראשי החודשים נעשית ע"י הבי"ד בירושלים כידיעו, והם הקובעים מתי הוי תחילת כל חודש, הרי לן שבכך גם נקבע ע"י ישראל מתי יחול בפועל אותו המועד שקבע ה' להיות ביום זה או ביום אף בתוך אותו החודש, וזהו אשר נאמר בסיפא של פסוק ד' "אלא הם מועדי" לאמור שאמנם קביעתם של ישראל את החודש היא אשר קובעת בעצם את זמן המועדים שבאותו חודש, והקב"ה מודיעם בסיפא דהאי קרא על הסכמתו בזה וכי "אלו הם מועדי".

ב. ברם, המעניין היטב בהאי קרא יראה כי בפסוק זה יש כוונה עמוקה נוספת מעבר לקביעת מתי הוי תחילת כל חודש, הרי לן שבכך גם נקבע ע"י ישראל מתי יחול בפועל אותו המועד שקבע ה' להיות ביום זה או ביום אף בתוך אותו החודש, וזהו אשר נאמר בסיפא של פסוק ד' "אלא הם מועדי" לאמור שאמנם קביעתם של ישראל את החודש היא אשר קובעת בעצם את זמן המועדים שבאותו חודש, והקב"ה מודיעם בסיפא דהאי קרא על הסכמתו בזה וכי "אלו הם מועדי".

ג. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

ה. ומעתה יובאר ויובן היטב מדוע גבי יו"ט ראשון של פסח נאמר לשון של "ממחרת השבת", להורות וללמד כי אמנם ימי המועד וברפרט היו"ט הראשון בשנה הראשון של פסח יש לו להיות כדוגמת השבת ולפי זה נמצא בדיניו כי לשון "ממחרת השבת" אינו ציון קצין של זמן, אלא יותר ובעיקר ציון של מהות וערך ומשום כך קבעו חז"ל להגדירו בכתוב בלשון "ממחרת השבת" והיינו ממחרת היום שנקבע בו להיות דומה לשבת ודו"ק בזה והבן.

ו. שתי ראיות ברורות לנאמר כאן, כי לשון "ממחרת השבת" אינו הגדרת זמן בלבד יש מהפסוק (כ"ג, ט'-ט"ו) שם מדובר על הבאת קורבן העומר, ובפשוטו היה צריך הכתוב לציין את מנין הבאת העומר בתחילת הדברים כפי שהיה הכתוב בכל המועדים דלעיל, ואילו הכא הובא לשון "ממחרת השבת" ניפנו הכהן" רק בסוף הציווי ממש, והיא ראייה (אמנם עקיפה) אך ברורה לנאמר כן לעיל, ודוק בזה.

ז. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

ח. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

ט. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

י. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

יא. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

א. אחר שהדברים ברורים וידועים כי במצות הבאת קורבן העומר והנפתו, וכן בספירת העומר נקט הכתוב לציין את מועד קיומם של מצוות אלו בלשון "ממחרת השבת", ולא כפשוטו ממחרת יו"ט ראשון של חג הפסח, והדבר ידוע ומקובל כדבר מוסכם (מלבד הצדוקים אשר כידיעו נתפסו לענין זה ויצאו לחלוק בדבר ודעתם ושיטתם נדחתה מכל וכל) נתעוררנו לעיין ולשאל מדוע אמנם ראתה התורה הקדושה לנהוג כך ובהכרח הוא כי יש לדבר איזה שהוא טעם סיבה והסבר, ועל אף שהדבר נתקבל על הכל ומוסכם על הכל כי הכוונה בלשון "ממחרת השבת" היא אכן ליו"ט ראשון של חג הפסח, יש לכאורה מקום לשאל ולנסות להבין בזה איזה טעם והסבר, ולא מצאנו מי שמעורר בזה.

נתעוררנו לדבר בקריאת שמו"ת בפרשת אמור (תחילת פרק כ"ג), שם מדבר הכתוב בציווי שאומר הקב"ה לאמר בחיוב קיום המועדים ע"י עם ישראל במשך השנה, ונציין בהקדם כי עצם הצווי נאמר באופן משובל של לשון תקיף וחזק - "וידבר", "דבר אל", ומאידך בהמשך בלשון רכה ומפויסת "ואמרת אליהם", ודבר זה גופא קצת מעיד כי מדחיש לציווי זה חשיבות רבה ומיוחדת מאת הקב"ה, אך מאידך יש כאן גם דרישה ותביעה ואולי אף קצת קשה לקיום הציווי. ואשר משום כך נקט בהמשך לומר "ואמרת אליהם".

והנה בעצם הציווי נאמר (כג, ב') - "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי" ופשוטו להבנה בהאי קרא היא כי הקב"ה מודיע לישראל כי ביום של ישראל הוא להיות קובעים את מועדי ה' בכל השנה, ואף שלקמן בפסוק ד' מובאר הציווי מאת ה' על כל המועדים בשנה, ופרוט כל המועדים שם היא מאת ה', מתי יהא חל בחודש כל מועד ומועד בחודשים השונים.

מ"מ בהאי עובדה שקביעת ראשי החודשים נעשית ע"י הבי"ד בירושלים כידיעו, והם הקובעים מתי הוי תחילת כל חודש, הרי לן שבכך גם נקבע ע"י ישראל מתי יחול בפועל אותו המועד שקבע ה' להיות ביום זה או ביום אף בתוך אותו החודש, וזהו אשר נאמר בסיפא של פסוק ד' "אלא הם מועדי" לאמור שאמנם קביעתם של ישראל את החודש היא אשר קובעת בעצם את זמן המועדים שבאותו חודש, והקב"ה מודיעם בסיפא דהאי קרא על הסכמתו בזה וכי "אלו הם מועדי".

ב. ברם, המעניין היטב בהאי קרא יראה כי בפסוק זה יש כוונה עמוקה נוספת מעבר לקביעת מתי הוי תחילת כל חודש, הרי לן שבכך גם נקבע ע"י ישראל מתי יחול בפועל אותו המועד שקבע ה' להיות ביום זה או ביום אף בתוך אותו החודש, וזהו אשר נאמר בסיפא של פסוק ד' "אלא הם מועדי" לאמור שאמנם קביעתם של ישראל את החודש היא אשר קובעת בעצם את זמן המועדים שבאותו חודש, והקב"ה מודיעם בסיפא דהאי קרא על הסכמתו בזה וכי "אלו הם מועדי".

ג. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

ה. ומעתה יובאר ויובן היטב מדוע גבי יו"ט ראשון של פסח נאמר לשון של "ממחרת השבת", להורות וללמד כי אמנם ימי המועד וברפרט היו"ט הראשון בשנה הראשון של פסח יש לו להיות כדוגמת השבת ולפי זה נמצא בדיניו כי לשון "ממחרת השבת" אינו ציון קצין של זמן, אלא יותר ובעיקר ציון של מהות וערך ומשום כך קבעו חז"ל להגדירו בכתוב בלשון "ממחרת השבת" והיינו ממחרת היום שנקבע בו להיות דומה לשבת ודו"ק בזה והבן.

ו. שתי ראיות ברורות לנאמר כאן, כי לשון "ממחרת השבת" אינו הגדרת זמן בלבד יש מהפסוק (כ"ג, ט'-ט"ו) שם מדובר על הבאת קורבן העומר, ובפשוטו היה צריך הכתוב לציין את מנין הבאת העומר בתחילת הדברים כפי שהיה הכתוב בכל המועדים דלעיל, ואילו הכא הובא לשון "ממחרת השבת" ניפנו הכהן" רק בסוף הציווי ממש, והיא ראייה (אמנם עקיפה) אך ברורה לנאמר כן לעיל, ודוק בזה.

ז. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

ח. ונראה מאד כי היא הנותנת, שהובא כאן מהותה ועיקרה של השבת אל בין ענייני המועדים. לפי שאמנם זה האופן בו צריכים המועדים להיות "מקראי קודש" היינו ע"פ דוגמת השבת בבחינת כזה ראה וכן תעשה, שהשבת בראשית היא צריכה להיות הסמל והמלמד למהותם ועיקרם של כל המועדים.

ראייה נוספת - מוכחת מאד - יש מן הפסוק לקמן (כ"ג, ט"ו) "וספרתם לכך ממחרת

<p>מערב ליל שב"ק: 8:20</p> <p>שחרית בשב"ק: 7:20 ב' 7:20 ג' 8:15</p> <p>מנחה: 6:51 א' 13:30 ב' 6:51</p> <p>מערב מוצ"ש: 8:53 א' 8:31 ב' 8:53</p> <p>מערב ליל שבועות: 8:28</p> <p>שחרית בשבועות: 4:48</p> <p>מנחה בשבועות: 7:00 א' 13:30 ב' 7:00</p> <p>מערב מוצאי שבועות: 8:54 א' 8:32 ב' 8:54</p>	<p>סגולת הגר"ח פלאג'</p> <p>ניתן לתרום בערב 'שבועות' 104 ש"ח כסגולת הגר"ח פלאג'</p> <p>פרטים בבית המדרש</p>	<p>סדר לימוד מיוחד לילדים</p> <p>בליל שבועות במשך כל הלילה שיעורים לילדים בליל שבועות במשך כל הלילה, פרטים מיוחדים.</p>	<p>לציבור שוחרי התורה</p> <p>במוצאי שבת קודש יתקיים שיעור מיוחד בהלכות ברכות מפני מורינו הרב שליט"א השיעור יתקיים בשעה 10:00 בבית שני בברכת התורה</p>	<p>בואכם לשלום</p> <p>נקדם בברכה את פני ידידנו הנכבד הרב בן ציון מנחם הכהן שליט"א ומשפ' חתן ידידנו הגאון רבי אלעזר זכריש שליט"א לרגל בואם לשכונתנו והצטרפותו לקהילתנו הק' בברכת יישוב טוב</p>	<p>ישא דברים:</p> <p>בין קבלת שבת למערב הגאון הגדול רבי יעקב שאא שליט"א לאחר תפילת מוסף הרב יהודה אבולסון שליט"א בליל שבועות מורינו הרב שליט"א</p>
--	--	--	--	--	---

שבוועה לקיים את המצוה גבי תלמוד תורה

הרב יעקב ישראל שניידר

איתא בגמ' (נדרים ח ע"א) 'מנין שנשבעין לקיים את המצוה? שנאמר: נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך. והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא! אלא הא קמ"ל, דשרי ליה לאיניש לדווי נפשיה. ואמר רב גידל אמר רב: האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו - נדר גדול נדר לאלהי ישראל. והלא מושבע ועומד הוא, ואין שבועה חלה על שבועה! מאי קמ"ל? דאפי' זרוזי בעלמא, היינו דרב גידל קמייטא! הא קמ"ל, כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית, משום הכי חייל שבועה עליה!'

וכ' הר"ן וז"ל 'הא קמ"ל דכיון דאי בעי פטר נפשיה וכו' - מסתברא לי דלא דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם לתלמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרין בפ"ק דקדושין (דף ל) ת"י ושננתם שיהיה דברי תורה מחודדן בפין שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וכו', וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי אלא מכאן נראה לי ראייה למה שכתבתי בפרק שבועות שתיים בתרא דכל מידי דאתא מדרשא אף על פי שהוא מן התורה כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא שבועה חלה עליו והכא הכי קאמרין כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא היינו בשכבך ובקומך בקרית שמע שחרית וערבית משי"ה חלה שבועה עליה כלמרי אפילו לקרבן והיינו דקאמר נדר גדול כלומר לכל דיני כדבר הרשות וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בס"ד.'

ולכאורה הוא פלא הלא כאן מיירי שאותו אדם אומר שהוא רוצה להשכים ולשנות פרק זה, וכי איזה חיוב הוא לשנות דוקא פרק מסוים שיהיה רק זה והלא כל החיוב הוא לשנות הכל ולא רק זה.

ויש שרצו להוכיח מזה בדבין ושננתם נאמר שצריך ללמוד את כל התורה בכל הזמן ולא רק דבר מסוים בכל שעה, **אלא בעינן שיהיה לימוד כל התורה**, וכל מה שהוא פטור מהכל הוא רק משום שהוא '**אנוס**' וללא דין אנוס הוא באמת היה חייב ועל זה לא חלה שבועה, אמנם הוא קצת תימה לומר כן דהנה יש להתבונן מאי טעמא הוא נדר גדול נדר לאלוקי ישראל וכי בגלל שהוא רוצה לשנות דבר מסוים על כן הוא נחשב שהוא נדר נדר גדול לאלוקי ישראל.

אלא יתכן שבאמת לא מיירי הכא דוקא על פרק מסוים אלא הכוונה בזה שהוא מקבל על עצמו ללמוד תורה ועל כן הוא נחשב נדר גדול לאלוקי ישראל, ולפי זה באמת אין הכוונה כאן על דבר מסוים אלא הכוונה בזה שהוא רוצה לקום וללמוד תורה.

אמנם יש להעיר עדיין בלשון הגמ' דהנה אמרין בגמ' דאי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית, וכבר העיר בזה הר"ן דהלא יש חיוב ללמוד כל היום, ומיישב הר"ן שהוא משום שהוא לא כ' מפורש, אך עדיין יש להעיר בזה מאי טעמא נקט דאי בעי פטר נפשיה, והלא אין זה שהוא יכול לפטור את עצמו אלא כל החיוב שלו הוא שחרית וערבית ומהו הבלשון שהוא יכול לפטור את עצמו בק"ש, ומלשון זה נראה דגדר ק"ש שחרית וערבית הוא פטור.

ונראה מזה לכאורה שבעצם החיוב הוא כל היום ללמוד אלא שברגע שהוא קרא ק"ש הוא 'פטור' מלימוד התורה ועל כן חלה השבועה, אך אין זה בלשון הר"ן.

עבודת החר הזה

הרב ישראל הכהן ארנטריו

א. ראשית מצרים, בהיראות ה' למשה בסנה, הוא מעידו (ג ב), בהוציאך את העם ממצרים **תעבדון** את האלקים על החר הזה, וכן כל שיחות משה אל פרעה, הוא מצווה וחוזר ומצווה ששה פעמים (שמות ז טז כ, ח טז, ט א, י ג), שלח את עמי **ועבדוני**.

וכבר במראה הסנה, הוא מפרש שיחתו בתוכן ציווי פרעה (ג יח), נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר **ונזבחה** לה' אלקינו, והיא ברמב"ן יט א דרך הר סיני, ולכא' היא היא העבודה דקארי בה. וכן מצאנו דאף במצוות בלשון **יעבדוני**, הבינה פרעה (ח כא) לכו **וזבחו** לאלקיהם, וכן משה משיבו ואומר (כב) **נזבח** לה' אלקינו. ובהדיא בקרא דחד נינהו, באמור משה (י כו) וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח **לעבוד** את ה' אלקינו.

ב. ומשאל מצאנו העבודה בזביחה אצל המעמד בפר' יתרו, על כרחינו המכוון אל הנזכר שלהי פ' משפטים (כד ה), וישלח את נערי בני ישראל **ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים** לה' פרים. וכן הוא מפורש בחזקוני לשם. **לקיים מה שנאמר תעבדון את האלהים על החר הזה**. ושמענו בזאת עיקר שהוציא ישראל אל החר הזה, לא אמר לקבלת התורה, אלא לאותה הזביחה, ונתאוה לדעת סודה.

כן בתהלים נה אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח, וברש"י שקבלו את התורה בברית וזבח כענין שנאמר הנה דם הברית אשר כרת ה'. הרי שוב שמענו חֶפֶת ישראל יוצאת כביכול מפיו ית', ובמה מחבבן, בכריתת בריתו עלי זבח, באותה העבודה על החר הזה.

ג. ענינה של זביחה זו, מבואר בהך פרשתא בהדיא, שם ספר משה לעם דברי ה' וכל המשפטים, יוען כל העם קול אחד וישאמו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה, ועל זאת, וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר, וישלח עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל, ועל דם הזבחים האלה, חזר ולקח ספר הברית וקרא באזניהם, וישאמו כל אשר דבר ה' נעשה ושמעו, אז זרק הדם עליהם באמרו, הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה.

ולדורות למדו משם קרבן גרות והרצאת דמים, ואחר דכאן עולות ושלמים, פליגי תנאי בכריתות חב, טא אם לדורות בעינן נמי תרוייהו, ולהלכה בר"מ פ"ג מאיס"ב דאי"צ אלא עולה.

ד. ושייכות השלמים כאן עם אכילת הבעלים, בין אם אך כאן ובין אם אף לדורות, ובאב"ע שבשלמים כ' פרים כי האוכלים רבים היו, למדנו להיות הקרבנות האלה כביכול סעודת הברית, כדוגמתו אחר ההבדלה הראוי, אצל ברית יעקב ולבן (בראשית סופ"לא), שאמרו, לכה נכרתה ברית אני ואתה, ויעשו גל ויאכלו שם על הגל, ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם. וברמב"ן שם ז"ל או שהוא דרך הבאים בברית לאכול שניהם מלחם אחד לאהבה ולחברו.

ה. ואחר כל זאת, אות שנתן קוב"ה למשה, על הר סיני, לא על מתן התורה הוא, גם לא על ירידתו עליו או על הריאתו לדעת יחידותו ית' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אלא על עבודתו, היא אותה הזביחה דאיידין.

והרי לנו, דברים מפורשים שאין עליהם תשובה, דתכלית מתן התורה וקבלתה, אינה באותו המעמד הגדול דהשמייענו קולו מתוך האש, אלא דייקא בכריתת הברית שעליה, ובשמחת אותה הברית.

ו. ומכאן, דהלכתא דכו"ע (פסחים סחא) בעצרת שלא כשאר המועדות, דבעינן נמי לכם, מ"ט מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, וברש"י להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו, אינה חובה נפרדת, לצד עיצומו של יום. אדרבה, היא היא תכליתו, אחר אהבת וחמלת מתן התורה, אימת ויראת המעמד, תכליתם כריתת הברית, ושמחה שעמה. והדברים שמחים כשמחתם בסני'.

המשך מעמ' א' | מורינו הרב שליט"א

הנפה"ח וכל קדושי עמו. (וייתכן דמכלל זה האיסור דודברת בם ולא בדברים בטלים, דצריך ללמוד כל רגע. ואפשר דהוא איסור חפצא דמטמא קדושת הדיבור כשמדבר דברים בטלים, ונפ"מ במרחץ וכו' דאסור או פטור מת"ת, ועי' ד' הגר"ז בתולדות אדם בזה).

ועוד איכא חובת ידיעת כל התורה, וילפינן מושננתם לבנין דיהא ד"ת מחודדים בפין. עוד איכא מצוה על כל חכם וחכם מישאל ללמד את כל התלמידים, ועי' ב"ק (יז) אי תלמוד קודם למעשה, דחלוק מיגמר לנפשיה ממיגמר לאחרין, ופליגי רש"י ותוס' שם בפ"י ה"ד, אי מליגמר גדול ממעשה, או ליגמר לנפשיה גדול ממעשה. ועי' או"ח (סי' ק) דהמלמד לאחרים, אבל אינו פוסק, ולכא' היינו דזה גדול מת"ת דנפשי', וא"כ יל"ע מי שרוצה ללמד לאחרים, אבל ימנע עי"ז מידיעת כל התורה מה קודם. וכן עד"ז כשיודע דכאשר ילמד לאחרים ימנע עי"ז מאיבוד הזמן, אבל כשלומד לעצמו יתבטל מעט מה קודם, ונקוה שיאירו הלומדים עיניו בכ"ז.

המשך מעמ' א' | רבינו הגאון רבי אליהו ליברמן שליט"א

עבודתו לצורך עצמו אך הכונה האמיתית וכו' הוא שיהיה עובד רק למען שכבודו של האדון ב"ה יגדל וירבה וכו' וכו' עיי"ש.

ועפ"ז היה נראה דמש"כ אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, דכל העולם תלוי בברית התורה וכמו שפירשו חז"ל בנדרים ל"ב, אין הכוונה דוקא על עצם הלימוד עצמו אלא ברית נישואין הוא בין התורה וכלל ישראל, שאם לא יהיו תלמידי חכמים שיש בתוך ליבם תורה לא יתקיימו שמים וארץ [ורוצה לומר דאין לך כל עשב ועשב שאין לו מלאך שאומר לו גדל כמפורש בחז"ל, וחייבו זה בין שמים וארץ אינו אלא אם יש חיבור שמים וארץ ע"י התורה].

אמנם בנפש החיים שער ד' משמע לא כן, שכתב דאם רגע אחד לא יהא מי שלומד תורה, הבריאה כולה יחרב מיד, ואם כנים דבריו אולי סגי בזה דמ"מ יש ת"ח שבתוכם ד"ת וצ"ע [ואפשר דכוונתו דמבטלין במזיד מהלימוד ונחשב זה עצמו כהפרת ברית וצ"ע].

ושוב ראתי פרש"י בסנהדרין צט: כל אדם לעמל נברא ולא לעמל מלאכה אלא לעמל תורה שנאמר לא יהיו שפרי המה הזה מפיך, והיינו דאמר רבא כולוהו גופי דרופתקי ניהו, טוביה לדוכי (אשרי למי שזוכה) ליהוי דרופתקי דאורייתא, ופירש רש"י ב' לשונות, לשון אחד דרופתקי מל' עמל וטוהר, ופירוש שני פירש מל' כים ארוך שמשמין בו מעות, דכל הגופין נרתקין הן לקבל ולהכניס בהם דברים, אשריו למי שזכה ונעשה נרתק לתורה. ופירוש השני נוטה קצת לדבריו ודו"ק.

ואגב אורחא צריך לעיין במדרש רבה במגילת אסתר דמבואר שם דבשעה שנגזר גזרת כליון על עם ישראל עי"י המן בא התורה לקב"ה בטענה שאם יכלו ישראל אין מי ילמד את התורה, ושאל הקב"ה את השטן, וענה שילמדוהו במרומים, ואז לבשה התורה שחורים ע"ש, וצ"ע דתשובת השטן לא מספקת דאם אין מי שילמד תורה למטה בארץ ויתבטל הברית בין הקב"ה לכלל ישראל מיד יחרב העולם וצ"ע.

ומענין לענין באותו ענין הגמ' במגילה לא: מפרש שהמעמדות על הקרבנות היו קורין כל יום מעשה בראשית משום דהעולם עומד על הקרבנות ובלעדיהם יחרב מעשה בראשית. ויליף כן מקרא דאם לא בריתי יומם ולילה וכו', וכן פירש הגר"א באבות דמקרא דאם לא בריתי וכו' ילפינן דהעולם עומד על התורה וכמו כן ילפינן משם שעומד על העבודה, וציין לגמרא במגילה הנ"ל.

ועוד יותר מפורש כן בדברי הגר"א במק"א דקיום העולם תלוי גם ביראת ה' ואהבת ה' של כלל ישראל היינו דבקות בה'. והוא בספר יהל אור (מובא בספר אורות הגר"א עמ' ק"ח) וז"ל ואילו יעדר ח"ו אפילו רגע אחד שלא יהיה מי שיכיר כבודו וגדלו (של הקב"ה) היה נשאר העולם הזה כלא היה וכו' וכו' כי אין לך כל דור ודור שלא יהיו יראי ה' שהם דבקים תמיד ביראתו הרוממת ואהבתו בלי הפסק, זה או זה, שאין רגע שיהיה נפסק דבקות ה' מישאל בזה נתקיים העולם וכו' וכו' ולכאורה כונתו, והוא חידוש גדול, דכמו דילפינן מקרא דאם לא בריתי יומם ולילה דקיום העולם תלי בעמוד התורה והעבודה, כמו כן ילפינן משם דאם אין מי מישאל דבוק באהבת ה' או ביראתו יחרב העולם, שאין לו קיום בלא זה, והוא חידוש נפלא. ואפשר דלמד כן ממה דילפינן משם שהעולם עומד על העבודה וצ"ע בנפש החיים שער ד'.

חשנה אחת |

לע"ן רבינו אשר ב"ר בנימין זאב זצוק"ל

חע"ש פ"ב ח"ח ח"ט

הפּוֹרֵט סֵלַע מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שָׁנִי, בֵּית שְׁמַאי אומרים, כָּל הַסֵּלַע מְעוֹת. וְבֵית הֶלֶל אומרים, שֶׁקֶל כֶּסֶף וְשֶׁקֶל מְעוֹת. רַבִּי מֵאִיר אומר, אֵין מַחֲלִילִין כֶּסֶף וּפְתוֹרָה עַל הַכֶּסֶף, וְחֻקִּים מִתִּיבִים: הַפּוֹרֵט סֵלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שָׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם, בֵּית שְׁמַאי אומרים, כָּל הַסֵּלַע מְעוֹת. וְבֵית הֶלֶל אומרים, שֶׁקֶל כֶּסֶף וְשֶׁקֶל מְעוֹת. הַדִּין לְפָנֵי חֻקִּים אומרים, בְּשִׁלְשָׁה דִּינֵי כֶסֶף וְדִין מְעוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא אומר, בְּשִׁלְשָׁה דִּינֵי כֶסֶף, וְרַבִּי עֲקִיבָא אומר, בְּשִׁלְשָׁה דִּינֵי כֶסֶף וְרַבִּי טַרְפוֹן אומר, אֶרְבָּעָה אֶסְפְּרִי כֶסֶף. שְׁמַאי אומר, יִנְיְחָנָה בְּחֻנָּת וְיֵאכֹל כִּנְגָדָה:

עוד בדן חילול כסף על כסף | הרב משה הורביץ

בשנות אליהו ביאר שמשניות אלו המשך למ"ה ומ"ו שם נתבאר שיש איסור לחלל כסף על כסף וכאן הוסיפו עוד ג' אופנים שנחלקו אם מותר לחלל כסף על כסף כאשר החילול נעשה בצירוף עם פירות או מעות נחושת שאז מוגדר הדבר כאילו החילול על הפירות או הנחושת והכסף טפל להשאר ואגב כן יכול לחלל

פלוגתא א' שפורט מעות נחושת עם מטבעות כסף ביחד על סלע כסף לב"ש אסור ולב"ה שרי **פלוגתא** ב' כשמחלל כסף ופירות יחדיו על כסף

פלוגתא ג' פורט סלע למעות אם יכול גם על מעות כסף או רק נחושת

אמנם הר"ש והראש"ן פ' כן רק לגבי הפלי' של כסף ופירות של כסף ושאר המחלוקות פ"י באופ"א.

ובדעת הרמב"ם פ' החזוי" (פ"ב ה"ז) ע"פ מה שישד שם לחלק בין חילול פירות לחילול מעות שזה פדיון זה חילול והם ב' אופני חילול שונים כמבואר ברמב"ם ויש עליהם ב' ברכות וזה המחלוקת אם אפשר לחלל ב' פדיונות חלוקים יחדיו לסלע אחד.

ובהשגות הראב"ד פ"ה ה"טו" ממעש' הבין דבדברי הרמב"ם ששא"א לחלל מפירות על סלע רק כשמתמלא כל הדיני בחילול וא"א לחלל מלפני חלולו ולכן מותר לחלל גם כסף ומתבאר כאן חילוק נוסף בין כסף לפירות שא"א לחלל פירות על מחצית סלע. ועיי"ש במהר"י קורקוס שאין הכרח לפרש כן ברמב"ם. והוא מפרש גם שהם ב' סוגים של חילול כסף ופירות אך לא מפני שהם חלוקים בגדרן אלא לתת חשיבות לכל מין בפ"ע.

לֹא תִדְרוֹשׁ שְׁלוֹמָם וְטוֹבוֹתָם כֹּל יָמֶיךָ לְעוֹלָם

הרב יעקב ישראל שניידר

נצטוינו בזה לא לדרוש את שלום עמון ומואב לעולם, והוא מלבד האיסור הגדול 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל ד'

ובמנחת חינוך נסתפק האם מיעוט זה של עמונית ומואבית נאמר גם כלפי הלאו של 'לא תדרוש שלומם וטובתם' או דילמא שהוא היתר רק כלפי הכניסה לקהל ד' אך גם אחרי הכניסה לקהל ד' היא עדיין אסורה בשאלה בשלומה.

ול' המנ"ח וז"ל 'והנה לכאורה אפשר דגם בנשים דלא נתרחקו מקהל דהם לא עשו הנבלה הזאת אם כן גם הם אינם בכלל לאו הזה אך כבר כתבתי כ"פ דע"י טעם המצוה אין אנו יכולים ללמוד דין והנה דבר זה דנתרחקו מקהל מבוואר מפורש בתורה ע"ד כ' וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דהנקבות לא נתרחקו אבל לאו זה לא תדרוש אין מבוואר בתורה כלל דאחר ע"ד כ' כתוב זה ומי עמד בסוד ד' בטעם מצוה זו ע"כ פשוט לפענ"ד דגם נקבות בכלל איסור לאו זה דלא תדרוש כ' אך דבר זה שכתבתי דה"ה אפילו נתגיירו הוא נכון כיון דלא כתיב דוקא בגיותן ממילא משמע דאומות אלו אסור לדרוש תמיד כמו הלאו הראשון דלא יבא דמייירי בגיותן'.

אלא דהדברים קשים לכאורה מסבירא איך יתכן לומר דהנקבות יבואו בכלל ד' והיו חלק מכלל ישראל, ומאיך יהיה אסור לשאול בשלומם כל הזמן, ועוד העירו האם יהיה אסור לגר לשאול בשלום עצמו.

והנה האבי עזרי' כ' להוכיח דאין איסור בגיותן וכ' וז"ל 'גם מה שכתב המנ"ח שלגבי הלאו הזה לא תדרוש שלומם גם נשים בכלל, אף שלענין הלאו לא יבא עמוני בקהל ד' אבל לא עמונית, ומותרת בקהל, מ"מ לענין הלאו לא תדרוש שלומם לא נתמעטו נשים, ובצדק העיר אחד מבני הישיבה שיח' ה"ה הנעלה יחזקאל אסחיקי שזה נסתר מכל מה שכתוב בענין רות, שהרבה הטיב אתה בועז, והלא אסור כל גמילת חסד לעשות אתן, לשיטתן שאפילו אחר שנתגיירו אסור, ומוכח שלנשים מותר, אולם לפי מה שכתבתי שבגיותן ודאי שמותר רק בגיותן, אפשר שפיר לומר שאף לנשים אסור ופשוט'.

ובעיקר הדבר כ' רבי אליהו ברוך פינקל צ"ל ליישב (וכ' דאמר ד' למרן זצוק"ל וקלסיה) דהנה כ' בהגהות מימוניות כתב דאם המואבי עשה חסד או טובה לישראל מותר לו להחזיר טובה ולפקדו לשלום, דכל האיסור הוא דרישת שלום ומקורו ממה שאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש (ממלכי בני עמון) כאשר עשה אביי עמדי חסד, והרי מבוואר בחז"ל שהחסד היה שנחש העמוני החיה את אחיו של דוד, הרי להדיא דאף שלא עשה חסד עמו ממש רק עם קרובו ג"כ מותר לפקדו לשלום, ולפי"ז שפיר היה מותר לבועז להחזיר לרות טובה מאחר שהיא הטיבה עם נעמי שהיתה קרובתו של בועז.

והמשכתי להרצות בפני מרן זצוק"ל שהשאלה והתשובה מרומזים בפסוקים במגילת רות שרות אמרה לבועז 'מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה', ולכאורה הרי כאן כבר מדובר לאחר שנתגיירה והיא ישראלית גמורה, למה כן קוראת עצמה נכריה.

אלא י"ל שזה גופא שאלה רות את בועז איך הוא דורש בשלומה הלא אנכי נכריה, ור"ל מואביה שאסור לדרוש בשלומם וטובתם וגם אחר גירות בכלל לאו זה, וכן הוא להדיא בתרגום על מגילת רות דתירגם ואנכי נכריה 'ואנא מעמא נוכראה מבנתהון ממואב דלא אידיכ למיעל בכשנתא דהשם' הרי להדיא דמה שאמרה אנכי נכריה אין כוונתה רק כי אשה זרה היא לו אלא מחמת איסור מואבית הוא.

ועל זה באה תשובת בועז 'הוגד לי כל אשר עשית עם חמותך אחר מות אישך' והיינו מה שרות פרנסה את נעמי אחר שנתאלמנה, וגם שרות דבקה בה בנאמנות וכיון שהיטבת עם נעמי קרובתי, לכן מותר לי להחזיר לך טובה, ואין בזה כלל איסור דלא תדרוש שלומם וטובתם וכדברי הגהות מימוניות.

ונמצא לפי"ז שלא זו בלבד שאין קושיא ממגילת רות על המנ"ח, אלא אדרבה מכאן מקור נפלא למנ"ח דלאו זה של א תדרוש שלומם וטובתם שייך אף בנקבה ואין לאחר גירות נאמר, ולכן הוצרך בועז לטעמא דהכרת הטוב, כל זה הרציתי קמיה מרן זצוק"ל וקלסיה.

אמנם העיר הגר"ב דבתרגום מפורש דבתשובת בועז נאמר לה שיש דרשא של עמוני ולא עמונית, וא"כ לכאורה היה צריך לומר לה שהוא משום שהוא תשלומי חסד ולא משום שהוא דין בעמוני ולא עמונית.

(ובאמת) שיש להתבונן בזה טובא כיון דבפסוק מפורש שהוא אמר לה 'הגד הוגד לי על כל החסד שיש עשית עם חמותי, וא"כ מפורש לכאורה שהוא משום החסד ולא משום 'עמוני ולא עמונית'.

ואולי יש מקום לומר באופן נוסף והוא דבאמת עצם דברי המנחת חינוך שייסד שיש איסור לדרוש בשלום אשה עמונית אף לאחר הגירות, הוא תמוה טובא הלא כיון שהתורה התיירה אותם לבוא בקהל א"כ מה הביאור בזה שיש איסור לדרוש את שלומם וטובתם, והרי אם לבוא בקהל מותר איך יתכן שלדרוש בשלומם יהיה אסור.

והביאור הוא משום שבהו גופא התורה התיירה לבוא בקהל נמצא דבזה גופא יש היתר לדרוש שלומם, מכיון שנישואין אין הביאור רק מעשה אישות בעלמא אלא כמו ש' בגמ' 'אוהבה כגופו ומכבדה ותר מגופו' נמצא שהוא חלק מצורת האישות הרצויה שיש עפ"י התורה, וא"כ בזה גופא כ' היתר על דרישת שלומם.

ולפי זה יתיישב גם דברי התרגום עצמם שיינתן שהשאלה היתה על דרישת שלומה, אך התשובה של בועז היתה שבעמוני ולא עמונית בזה גופא נאמר שיש היתר לדרוש בשלומה.

יסוד מרן הגר"ז גבי עמוני ולא עמונית בגדר ההלכה

הרב יעקב ישראל שניידר

לא אוכל יגאל לי פן אשחית את נחלתי פירש"י זרעי וכד פגם בזרעי וכו' וטעה בעמוני ולא עמונית עכ"ל וצ"ע למה תלה הדבר בזרעו והלאו אסורה היא לו באיסור לאו כיון דלא ידע הדרשה דעמוני ולא עמונית.

והנראה לומר בזה עפ"י דאיתא ביבמות דף ע"ו ה"ק שאול אי מפרץ אתי אי מזרח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי וכו' א"ל דואג האדומי עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבוא בקהל אם לאו מ"ט דקאתי מרות המואבי פי' דמשו"ז בעצמו אינו ראוי למלכות משום דאינו ראוי לבוא בקהל ואין ממניין מלך אלא מן המיוחסין, כדאיתא בתוספתא פ"ד דסנהדרין יעו"ש א"ל אבנר תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממזרת כו' אישתיק וכו' א"ל הלכה נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל אמרו לי' עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אקשי להו כל הני קושייתא אישתיקו בעי לאכרוזי על"י ועמשה בן איש וגו' אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ע"כ.

וביאור הסוגיא נראה דאע"ג דכבר נפסקה ההלכה ע"י בועז והזקנים שעמוני ולא עמונית וכן אבנר אמר לו מפי משנה תנינא עמוני ולא עמונית וכו' מ"מ רצה דואג לחלוק ע"ז כדק"ל בכל הדברים הנלמדין במדות שהתורה נדרשת בהן שאם הורו ב"ד שהדין כך רשאי הב"ד הבא אחריו לבטל דבריהם ולהורות כפי מה שנראה בעיניו, כמבואר ברמב"ם פ"ב מהל' ממרים הל"א יעו"ש וכיון דאבנר אמר לו מדרשא דקרא עמוני כתיב ולא עמונית או מקרא דעל אשר לא קדמו וגו' כמבואר שם אקשי על"י עד שבה עמשה בו יתר ואמר כך מקובלני

הוא, דלאו מקרא הוא דורש אלא קבלה היא בידו מהלמ"מ דעמוני ולא עמונית וכו' וכו"ה להדיא בסמ"ג לאוין מצוה קב"ל דה"ל הסמ"ג שם וכן קבלו מב"ד של שמואל הרמתי והוא קבל דבר זה הלכה למשה מסיני עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, עכ"ל. שוב הראו לי שהדבר מפורש גם ברמב"ם פ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ח דהך דעמוני ולא עמונית הוא הלמ"מ וכדברי הסמ"ג הנ"ל, וכיון דהוא הלמ"מ אי אפשר לחלוק ע"ז, כן נראה לומר בביאור הסוגיא ובזה יתפרשו ג"כ דברי הגואל שאמר לבועז לא אוכל לגאול לי פן אשחית את נחלתי, היינו דהגואל חשש פן יבא אח"כ ב"ד אחר ויחלוק על בועז והזקנים ויאמר דגם מואבית אסורה ויפסול את זרעו לבוא בקהל כעין שאמרו ביומא דף פ' שמא יבוא ב"ד אחר ויורה בשיעורין כמו שקרה באמת אח"כ שדואג רצה לפסול את דוד לבוא בקהל ובעי לאכרוזי על"י, וז"ש פן אשחית את נחלתי שהבנים יפסלו אח"כ בפסול משפחה, אבל איסור אין כאן דהרי

הפוסקה ההלכה עכשיו דעמוני ולא עמונית וטעותו של הגואל ה"י שלא ידע שהלמ"מ היא דמואבית מותרת, ואי אפשר לשום ב"ד לחלוק ע"ז וכש"נ. ע"כ הדברים הנפלאים המאירים ושמיים בביאור הדבר.

והנה בעיקר דברי הגר"ז קשה לכאורה בביאור הסוגיא: **א** בגמ' עצמה מובא מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון האם הדרשא הוא מעמוני ולא עמונית או שהדרשא הוא משום שדרכו של איש לקדם ואין דרכה של אשה לקדם, ולכאורה לפי דברי הגר"ז הרי אין מחלוקת בהל"מ וכאן מצוינו מחלוקת האם ללמוד את הדבר ממיעוט עמוני ולא עמונית או משום ההמשך של 'על אשר לא יכבדו את אשה'.

ב. עוד קשה ש' רש"י שטעה הגואל בעמוני ולא עמונית ולכאורה יוצא שהוא לא טעה בעמוני ולא עמונית אלא הוא טעה האם נאסר זרעו או לא.

ולכאורה היה מקום לומר בביאור הדבר והוא דיש לחקור בגדר המיעוט של 'עמוני ולא עמונית' האם הכוונה בזה בתור מיעוט ככל דרשא, או דילמא שהוא לא גרד של מיעוט אלא הביאור הוא שמעיקרא כל מה שנאמר היה רק עמוני ולא עמונית ואין זה מיעוט בעלמא. **ויתכן** לומר דזה החילוק בין הלכה למשה מסיני לבין אם הוא מידה שהתורה נדרשת דגבי הלכה למשה מסיני הביאור הוא דזה צורת הקריאה בתורה ז"א אין הכוונה בזה שהוא דרשא שיש על מה שלומדים אלא הביאור הוא דזה גופא כך קוראים את זה ועל כן אין בזה מחלוקת, (וכמו שעל המילים בראשית ברא אלוקים אין מחלוקת) משא"כ אם הוא דרשא כגון שהוא מיעוט על זה יתכן שביאור ב"ד חבריו ויחלוק על הדבר משום שבשעה שהוא דרשא הוא דבר הנאמר על התורה ואינו מהתורה בעצמה.

מעלת עסק התורה | נפש החיים

וגם העולמות והבריות כולם הם אז בחזוונת יתירתא ונהירין מזיו האור העליון השופע עליהם ממקום שורש עליון של התורה. כמ"ש ב' מעלות התורה משמח את המקום משמח את הבריות. וכן אמרה התורה ואהיה שעשועים יום יום.

ובזהר ויקהל רי"ז א' פתח ואמר אז נדברו ריאי ה' כ' אז דברו מבני ליה מאי נדברו. אלא נדברו לעילא מכל אינון תריכין קדישין וכל אינון חייילין קדישין. בגין דאינון מלין קדישין סלקין לעילא וכמה אינון דמקדמי ונטלי לון קמי מלכא קדישא ומתעטרין בכמה עטרין באינון נהורין עלאין וכולהו נדברו מקמי מלכא עלאה. מאן חמי חזיון מאן חמי תושבחן דסלקין בכל אינון רקיעין קמי מלכא קדישא. ומלכא קדישא מסתכל בהו ואינטער בהו ואינון סלקין על רישיה והוו עטרא ונתלין ויתבין על חיקי' לגו בתקופיה ומתמן על ריש'. וע"ז אמרה אורייתא ואהיה שעשועים יום יום והיינו לא כתיב אלא ואהיה בכל זמן ובכל עת דמלין עלאין סלקין קמיה ע"כ.

ובכל עת שהאדם עוסק ומתדבק בה כראוי. הדברים שמחים כנתינתן מסיני. כמ"ש בזהר ר"פ חקת ר"י פתח זאת התורה כו' ת"ח מלין דאורייתא קדישין אינון עלאין אינון סתימין אינון כמה דכתיב הנחמדים מזהב כו'. מאן דאשתדל באורייתא כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני לקבל אורייתא הה"ד היום הזה נהיית לעם. ובפ' אחרי ס"ט א' דתאנא כל מאן דאצית למלוי דאורייתא זצאה הוא בהאי עלמא וכלו קביל תורה מסיני. ואפילו מכל ב"נ נמי בעי לשמע מלוי דאורייתא. ומאן דארכין אודניה לקבלי' יהיב יקרא למלכא קדישא ויהיב יקרא לאורייתא עליה כתיב היום הזה נהיית לעם כו'. והטעם שכמו שבעת המעמד המקודש נתדבקו כביכול בדבורו ית'.

כן גם עתה בכל עת ממש שהאדם עוסק והוזהר בה. הוא דבוק על ידה בדבורו ית' ממש. מחמת שהכל מאמר פיו יתב' למשה בסיני ואפילו מה שתלמיד קטן שואל מרבו כנ"ל פ"ו.

וגם עתה בעת שהאדם עוסק בה בכל תיבה. אותה התיבה ממש נחצבת אז להבת אש מפיו יתב' כביכול כמ"ש. ונחשב כאלו עתה מקבלה בסיני מפיו ית"ש.

לכן ארז"ל כמה פעמים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני: ואז משתלשל ונמשך שפעת אור וברכה ממקור שרשה העליון. על כל העולמות וגם הארץ האירה מכבודה ומתברכת. ומביא הרבה טובה ושפעת ברכה לעולם.

ובת"ד סא"ר פ"ח אמר. כיון שלומד את התורה הרי זה מביא טובה לעולם ויכול הוא לבקש רחמים ולהתפלל לפני הקדוש ברוך הוא ויפקק את הרקיע ויביא מטר לעולם כו'.

ואמר שם עוד כ"ז שישאל עוסקין בתורה ועושין רצון אביהם שבשמים הקדוש ברוך הוא בעצמו נפנה אליהם לברכה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ואין השקפה אלא לברכה שנאמר השקפה כו' וברך את עמך כו'.

ולכאורה היה מקום לומר בביאור הדבר והוא דיש לחקור בגדר המיעוט של 'עמוני ולא עמונית' האם הכוונה בזה בתור מיעוט ככל דרשא, או דילמא שהוא לא גרד של מיעוט אלא הביאור הוא שמעיקרא כל מה שנאמר היה רק עמוני ולא עמונית ואין זה מיעוט בעלמא. **ויתכן** לומר דזה החילוק בין הלכה למשה מסיני לבין אם הוא מידה שהתורה נדרשת דגבי הלכה למשה מסיני הביאור הוא דזה צורת הקריאה בתורה ז"א אין הכוונה בזה שהוא דרשא שיש על מה שלומדים אלא הביאור הוא דזה גופא כך קוראים את זה ועל כן אין בזה מחלוקת, (וכמו שעל המילים בראשית ברא אלוקים אין מחלוקת) משא"כ אם הוא דרשא כגון שהוא מיעוט על זה יתכן שביאור ב"ד חבריו ויחלוק על הדבר משום שבשעה שהוא דרשא הוא דבר הנאמר על התורה ואינו מהתורה בעצמה.

מנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות

הרב יואב שמעוני

והיא עזה כמות וקשה כשאלו קנאה, חזרו ישראל וקיבלוה מרצון בימי אחשוורוש, נמצא שאת התורה שקבלו ישראל בריצון בימי מתן תורה היתה זו התורה שבכתב ולפי שהתורה שבכתב נמשלה לחלב לכן נוהגים לאכול מאכלי חלב.

ל"ג. מדרש רבה פר' ויחי פרשה צח סימן י', ישראל יושבים ומסדרים דברי תורה בשינים עד שהם מוציאים אותם נקיים כחלב, עוד אמרו שה"ש רבה פרשה ה סימן יב רוחצות בחלב אלו ההלכות שהם רוחצים אותם בשנים עד שעושים אותה נקיים כחלב.

ל"ד. שו"ת שם משמעות ח"א סימן יד כתב אחר קבלת התורה לא היה לבני ישראל יין כשר לפי שיצאו במתן תורה מרשות גוי לכלל ישראל היה על היין שלהם דין יין נכרי, שלא היה ראוי לקדש עליו והוכרחו לקדש על החלב, ולכן נוהגים לאכול ביום זה מאכלי חלב.

ל"ה. הרי אין שמחה אלא בבשר ויין, אולם כיון שפקודי ה' ישרים משמחי לב, אנו לא אוכלים בשר ויין להראות על מתן תורה והשמחה שלנו שלימה ע"י התורה.

ל"ו. גמ' בב"ק דף נד. מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם טוב ואילו בדברות האחרונות נאמר טוב לפי שדברות הראשונות סופן להשתכר ופסקה טובה מישראל, בשבועות קיבלנו את הלוחות הראשונות והם נשברו, וכיון שכן ממעטים באכילת בשר על חוסר הטוב שנחסר לנו מהטוב שבלוחות הראשונות

ל"ז. אמרו בירושלמי תענית פ"ד ה"ה ובמדרש תנחומא פר' כי תשא סימן כ"ו הלוחות היו משקל ארבעים סאה אוכלים מאכלי חלב גמטריה ארבעים.

ל"ח. הרב משה סופר (דרשות חתם סופר ח"ב דף רצא ע"ד) כתב לפי מה שכתב הר"א אשכנזי בספר מעשה ה' חלק מעשי תורה פ"ד, קין הביא מפרי הארץ ולא מראשית פרי הארץ לפי שכפר ביסוד שהקב"ה הוא קדמון, ואילו הבל הביא מבכורות צאנו לומר שהקב"ה הוא קדמון, והביא מחלבהן, ולפי שיש מאמינים שהקב"ה והטבע הכל קדמון ואותם שמאמינים כן מקריבים בשר מבושל בחלב להורות שהעילה דבוק בעלול, ולכן הביא הבל חלביהו לבד, ומשום הכי אמרה התורה ולא תבשל גדי בחלב אמו, בשבועות קיבלו ישראל את התורה אמר ה' אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, אוכלים מאכלי חלב ואחר כך מאכלי בשר להורות שמאמינים אנו בקדמות הקב"ה ושאין זולתו

ל"ט. עוד שם, לישראל יש דמיון לחלב החלב נבר מהפרה ונעשים בו שלושה דברים, חמאה הוא החלק המובחר שבחלב, גבינה הוא החלק הבינוני, מי חלב הכי בפחות. במתן תורה עם ישראל נבררו מהאומות, שנאמר הר סיני הר שירדה שנאה לאומות העולם על ישראל, ובהם יש ג' חלקים צדיקים בנונים ושאר העם.

מ. דם נעבר ונעשה חלב, מטמא נעשה טהור, כך ישראל אחר קבלת התורה נעשו מטמאים כמו הגוים, לטהורים.

מ"א. ספר צמח צדיק הובא בספר שלחון מלכים ח"ג עמוד ר"ז, אמרו בירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח שבכל הקרבנות כתוב חטא ואילו בעצרת לא כתוב חטא שכתוב ושערי אחד לכפר ולא כתוב לחטאת, לפי שאמר להם הקב"ה כיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם, דהינו בשבועות נמחלים עוונותיהם של ישראל והוא עניין מאכלי חלב שהם רומזים למחילה, כי הם גוון הלבון אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

מ"ב. הגאון הבן איש חי אותיות חלב במילואם כזה ח"ית למ"ד ב"ית תמצא באותיות המילוי אותיות תמידית, לרמזו שצריכה התורה להיות תמידית אצל האדם ולא עראי

מ"ג. נזירות שמשון סימן תצ"ר עם ישראל לא שתו חלב בג' ימי הגבלה רק אחר מתן תורה כיון שהחלב מרבה את הזרע כמו שאמרו בגמרא יומא יח, ובשלת ימי הגבלה כיון שהיו ישראל מופרשים מנשותיהם נמנעו ישראל ממאכלי חלב, ורק כשנאמר להם שובו לכם לאהליכם שהותרו בנשותיהם אכלו חלב.

מ"ד. עוד שם, לפי מה שאמרו בגמרא בב"מ פו: בזכות ויקח חמאה וחלב זכו למן, וכיון שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, ולכן מבקשים אנו מהקדוש ברוך הוא שיתן לנו פרנסה כאוכלי המן כדי שנוכל לעסוק בתורה.

מ"ה. כתב הרב דוד משה לוי (שלמי קרבן תודה עמוד פ"ט) שהחלב שונה הוא משאר משקין שהיון צריך עיון והשמן צריך מסיקה בבית הבד, והחיטה הרבה הכנות, ואילו החלב מיד כשנחלב מהבהמה ראוי הוא לשתיה, כך התורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבוא ויטול.

מ"ו. עוד שם, לרמזו שהתורה צריכה שמירה כחלב שמיד מחמיץ, כך היא התורה הקדושה שאם לא שומרים אותה או שאין האדם חוזר עליה מיד האדם מפסידה.

מ"ז. הרב אשר אנשיל יהודה מילר (לחם אשר דף סח בחי' לשבועות), לפי מה שכתב הרמב"ם הלכות דעות פ"ד שהדבש יפה לזקנים והחלב יפה לנערים, שהדבש מחמם הזקנים והחלב מנצן את הנערים שהם חמי הטבע, התורה יש בכחה לצנן את בעל הענייה. **מ"ח.** בספר אבני המקום אבן שהם אות סג, חלב ר"ת לבי חלל בקרבי, לרמז למה שאמרו חז"ל קידושין ל. בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, עוד אמרו שם אם פגע בך מנוול זה מושכחו לבית המדרש, על ידי קבלת התורה בשבועות יוכל כל אדם להרוג את יצרו הרע ויהיה לבו חלל בקרבו, ועוד יותר כי במתן תורה פסקה זוהמתן ונעקר יצר הרע מלבם. **מ"ט.** כתב הרב שמואל הרנפלד (חתן סופר עה"ת בחידושים לשבועות), לפי מה שנראה בתורה יונתן בן עוזיאל שמת לדכו, שעל איסור אכילת בשר וחלב בידח נענשים על כך שפירות האילן נושרים בעודם בוסר עם העלים, ובחג השבועות שהוא יום הדין של פירות האילן, מראים אנו בהפרדת אכילת הבשר מהחלב שאנו נזהרים בשמירת מכשול אכילת בשר וחלב ובזכות זה יברך ה' את פירות האילן.

נ. בספר עטרת ישועה ח"ג דף נט ד"ה מעונה, חג השבועות הוא בחינת ענוה ניתנה התורה בחר סיני שהיה עניי מכולם, וכל ישראל היו איש אחד בלב אחד מכה הענוה, והחלב הוא גם מסוד הענוה 'מאכל חלב' בגימטריא 'ענוה'.

נ"א. בספר מעשה בראשית מצוה ש"ח. גבינה גמטריה ע', לרמזו על שבעים פנים לתורה.

נ"ב. בספר חלב שלמי קרבן תודה עמוד צ' כמו שמהחלב עושים מאכלים שונים כך בתורה יש פרד"ס.

נ"ג. קובץ בית אהרון וישראל חלק קפ"ג עמוד קמ, ובים של שלמה בב"ק פ"ז סימן ל"ז, לפי מה שכתב המג"א סימן עפ"ג ע"פ הזהור שהמנהג להיות ערים לבלי שבועות לתקן מה שבאותיות ישנו לב הלילה קודם קבלת התורה, ומבואר ברמב"ן וראב"ע שיש לה' יא, הסיבה שנרדמו היה לפי שאכלו ישראל מאכלי חלב לבלי שבועות לפי שלא רצו לאכול בשר קודם קבלת התורה מפני שידעו שיאכלו בשר שלמים ביום מתן תורה, התקינו לאכול מאכלי חלב לבלי שבועות ובכל זאת להתגבר ולהיות ערים וזה נחשב לתשובת המשקל למה שתאסור ישראל.

נ"ד. כתוב ברשב"ז חלב נוטריקון להגיד בבקר חסדך, רמז לתורה שהיא כולה גמילות חסדים, כמו שכתוב במדרש על רות תחילתה חסדים וסופה חסדים.

נ"ה. עוד שם, ביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעתיכם ראשי תיבות חלב.

א. חתם סופר מסכת נדה דף ט עמוד א ע"י תורה דם נעכר ונעשה חלב דהיינו הדינים נעשים רחמים

ב. המשנה ברורה (ס' תצ"ד סק"ב): כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו התורה לא מצאנו מה לאכול תיכף כי אם מאכלי חלב, כי לבשר צריך הכנה רבה, לשחוט בסכין בדוק כאשר צוה ה', ולנקר חוטי החלב והדם, ולהדיח ולמלות, ולבשל בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודם שבישלו בהם נאסרו להם

ג. בשו"ת משנה שכיר (ח"ב ס' מה) חג השבועות היה אז בשבת, והתורה אמרה אין שמחה בלב בשר, אולם לא יכלו לאכול בשר, לכן אכלו מאכלי חלב והתענגו על החלב כמו בשר, ולכן גם אנחנו אוכלין מאכלי חלב בשבועות לזכרון.

ד. אליה רבה סימן תצד ובכלבו סי' נ"ב זה לשונו, נהגו לאכול דבש וחלב בשבועות מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב.

ה. הרמ"א בשו"ע סימן תצד סעיף ג, שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קס, אוכלין מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר והרי יאכלו מב' לחמים. והוא זכר לשתי הלחם שהביאו בשבועות

ו. ר' צדוק הכהן מלובלין - רסיסי לילה אות נו כי החלב יונקים משדי האם ועיקר קבלת התורה הוא להכיר נותן התורה יתברך שמו שממנו יונק הכל.

ז. אורות חת"ם בראשית, על פי המה שכתוב באר"י בספירת העומר היה גבורות, ולכן הקריבו מנחת שעורים רומז לגבורות, ובשבועות נכנס חסדים לכן מקריבים חטטה רומזו חטה גמטריה כ"ב, הוא כ"ב אותיות התורה, וחלב הוא לבן רומז אל החסדים.

ח. כתוב בספר חכם הרזים - כי התורה ניתנה בשפלות לענוים ובהר סיני וכו', ומאכלי חלב מורה על שפלות, כי ארי נועם מתוך קופה של בשר.

ט. התורה מתוקה כחלב נאמר דבש וחלב תחת לשונך

י כאשר עלה משה למרום לקבל תורה המלאכים לא רצו לתת את התורה, אמר להם אתם לא קיימתם את התורה כאשר היתם אצל אברהם אכלתם בשר וחלב יחד, ואנו שומרים על בשר וחלב לכן אוכלים חלב ללא בשר, להורות שלכן קיבלו את התורה.

יא. בשבועות רבי יושנים כ"ב יושנים כ"ב ישי התורה אנו ממשיכין על עצמנו השגחה שלימה מבחינת עיני ה' לא ינום ולא ישן השגחה מאריך, ולכן נעורין לביל שבועות, ומה שאוכלין מאכלי חלב בשבועות לרמז על בחי' עיניו כיונים וכו' רוחצות בחלב שמרמז גם כן על עיני ההשגחה.

יב. ר"ש מאסטרפולי כותב הר סיני נקרא הר גבנונים - לשון גבינה

יג. חלב גמטריה 40 כנגד ארבעים יום שמשה היה בהר לקבל תורה.

יד. כלל ישראל ככריה במתן תורה - ולתינוק נותנים חלב.

טו. הגאון רבי יצחק ווייס מווערבוי משה רבנו נולד ב'ז' אדר תצפניהו ג' ירחים, ואז נזרק ליאור בשבועות, ובאותו יום בתיה נתנה לאימו להניק אותו ולזכר נס זה אוכלים מאכלי חלב.

טז. זכר לנס שניתנו לילדים במצרים דבש וחלב ליונק מהסלע.

יז. ע"י התורה כל עם ישראל היו שווים, ולכן אוכלים חלב להורות ששמחת החג שווה בכל ישראל.

יח. מנחה חדשה לה' בשבועותיכם ר"ת חלב.

יט. החתב הוא יציאת אוכל מפסולת מהפרה, כך ע"י התורה אדם מוציא מעצמו אוכל מתוך פסולת.

כ. עניין ביטול הדעת קודם קבלת התורה שהיא הדעת האמיתית, ולכן אוכלים חלב שגורים שינה, ובשינה יש ביטול הדעת.

כ"א. תורת משה - מרמז על מה שיהיה לעתיד לבא דכתיב ביום ההוא איש עגלת בקר ושתי צאן, ויהי כבשים ללובישין ודי חלב עזים ללחמין וחיים לכערותיך

כ"ב. חטא אדם היה ערוב טוב ברע, היה מחיצה ואדם ערוב, התיקון היה במצרים ומתן תורה הגיעו לפני החטא הפרדת הטוב מהרע.

איסור בשר בחלב, כל אחד בפני עצמו הרי הוא היתר ורק ע"י התערובות נעשה גוף האיסור ולכן אוכלין ביום קבלת התורה הקדושה בשר וגם חלב ושיהיה כל אחד בפני עצמו בלא תערובות להראות כי התורה היא ביור התערובות טוב ורע

כ"ג. ניתנת התורה לישראל היה מצד החסד הגמור, ועל זה נאמר להגיד בבקר חסדך - זה מתן תורה אותו בוקר היה בחסד - להגיד בבקר חסדך ר"ת חלב, להורות כי חלב הוא חסד לבן.

כ"ה. הטעם שאוכלים מאכלי חלב בשבועות כי שס"ה מצוות לא תעשה הן כנגד שס"ה ימות החמה, והלאו של לא תבשל גדי בחלב אמו יוצא בדיק ב' סיון, מהר"ח כותב כי יש שס"ה לא תעשה כנגד שס"ה ימי השנה, והלאו של בשר בחלב הוא ה- 66, ושבועות הוא יום ה- 66 מ"ר"ח ניסן.

כ"ה. ההיתר לאכול חלב מבכורת, נלמד מדוד כאשר אביו שלחו להביא חלבי לאחיו במלחמה, וביום שפילת עושים לזה זכר.

כ"ו. חלבי גמטריה חמישים - שבועות הוא יום החמישים.

כ"ז. אברהם נתן למלאכים בשר וחמאה, ובזכות זה קיבלו ישראל מן במדבר, ולא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, זכר לזה אוכלים חלב.

כ"ח. החלב גורם לצמאון, וכתוב כל צמא לכו למים ואין מים אלא תורה.

כ"ט. התיקון באכילת בשר הוא מחמת שמתגלגלים בו נשמות, אולם חלב שנלקח מאמו כאשר הוא חי אין בו תיקון, ולכן אדם הראשון קודם החטא נאסר בבשר שחוטא, כיון שאין היתר לאכול בשר כשאין בו לגלולים ואין תיקונים, והיה מותר רק במאכלי חלב, עד שחטא ונזרק מגן עדן, ואז היה מיתה וגלגולים בבשר, אולם בנ"י במעמד הר סיני הגיעו לדורגה של אדם הראשון לפני החטא, ואז אכלו מאכלי חלב ותיקנו כמו אדם הראשון.

ל. החלב הוא הדבר היחיד גם שמתקלקל אפשר לתקנו לעשותו גבינה, כך יהודי שהתרחק מהתורה הוא יכול לחזור לחלב.

ל"א. ליקוט הגרשוני כותב לפי מה שכתב החתם סופר דקדום מתן תורה היה חלב אסור לבן נח משום אבר מן החי, לכן ביום מתן תורה אכלו חלב להראות שיצאו מכלל בן נח, לכן אוכלים גם אנו מאכלי חלב.

ל"ב. לפי המבואר בזוהר פר' ויחי דף ר"ס התורה שבכתב נמשלה לחלב והתורה שבעל פה נמשלה ליין, ובמדרש תנחומא פר' נח סימן ג אמרו שאת התורה שבכתב קבלו ישראל מיד ברצון שיהי אמרו נעשה ונשמע, ואילו על תורה שבעל פה הוצרך הקב"ה לכפות על ישראל הר כגיגית לפי שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות

במחלוקות שבין תורת הנגלה ותורת הנסתר

העירוי עבר על הא דפסקו המקובלים כתורת הנסתר על פני תורת הנגלה, וקשה הלא תורת הנסתר ביסודה מיוסד על גילויים שקיבל רשב"י מאליהו ונשמות הצדיקים, וא"כ מדוע אין על זה את הכלל של 'לא בשמים היא'.

א. יש אומרים דכלל זה נאמר רק בהכרעת הלכה בפסק שעל זה נאמר 'לא בשמים היא', אך במקום שיש גילוי התורה בעצמה על זה לא נאמר הכלל של 'לא בשמים היא'. ומצינו לרבים מהאחרונים שהיה להם גילויים וכמו שמצינו אצל הגר"א שהיו לו גילויים מאליהו הנביא ומיעקב אבינו ע"ה ומרשב"י והאריז"ל.

ב. יש אומרים דכל דין זה נאמר בזמן שיש סנהדרין שבחינה זו היא בבחינת סתירה למה שכ' ובאת אל השופט אשר יהיה בימים ההם' ועל כן בתנורו של עכנאי מכיון שהוא נידון של הכרעת ההלכה יש על זה 'לא בשמים היא' אך לאחר הסנהדרין אין זה נידון של 'לא בשמים היא', והביאור הוא משום שכל הענין של 'לא בשמים היא' הוא משום שיש כאן הכרעה מהארץ הסותרת אך בשעה שאין הכרעה הסותרת לא שייך 'לא בשמים היא'.

ג. מקובל בשם הגר"א דלא נחלקו הנסתר והנגלה כי אם בג' דברים, וגם בזה יתכן לפרש אחרת, ועל כן לא פסקינו כנסתר, אמנם לפי זה יוקשה מאוד מנהג המקובלים שפסקו כפי הקבלה, וכפי הנראה חלקו על זה.

יסודות הפסק במחלוקת בין תורת הנגלה לתורת הנסתר

הנה לכאורה מצינו כמה מקומות שיש חילוקים בין תורת הנגלה לבין תורת הנסתר, ומצינו בגדולי רבותינו שכבר עמדו בזה כמו מי לפסוק, אי כתורת הנגלה או כתורת הנסתר.

הנחת תפילין בישיבה או בעמידה:

כתב המהרש"ל (ש"ת ס' צח): 'תשובה אהובי ידידי המשכיל הר' מרדכי בר תנחום י"ץ ששאלת אותי על מנהגי **אם להניח תפילין של יד בישיבה או בעמידה**, מפני שראית הרבה מן המדקדקים בדיקדוק עניות להניח תפילין של יד בישיבה. דע אהו' חדשים מקרוב באו ורוצים להיות מכת המקובלים וממדרב"ם הנעלמים ומחלשי הראות לא יביטו באור הזוהר ולא ידעו מוצאו ומבואו וכוונתו, אלא שכך מצאו בספרי רשב"י ודע אהו' **שכל רבתי ואבותי הקדושים ששמשו גאוני עולם ראיתי מהם שלא נהגו כך, אלא כדברי התלמוד והפוסקים, ואם היה רשב"י עומד לפנינו וצוה לשנות המנהג שנהגו הקדמונים לא אשגיחני ביה כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו**, וכאשר כ' הקאר"ו. וראיה לזה שהוא כתב סודות גדולות ואזהרות נפלאות שאין לברך שתי ברכות על תפילין של יד וקשה ושל יד ואנו לא משגיחין ביה ומברכין שתיים'.

וכ"כ הרמ"א (ס' כה יא): 'יש מי שכתב להניח של יד מיושב ושל ראש מעומד (אגור בשם הזוהר סימן פד), ובמדינות אלו לא נהגו כך, אלא שיתיהן מעומד'.

וכתב המשנ"ב (ס' ס"ק מב): 'ע' במג"א שרוצה להכריע דהנחה של יד תהיה מיושב והברכה תהיה בעמידה, אבל בא"ר בשם רש"ל בתשובה ס' צח כתב, דמי לנו גדול מר"ש מקינן אחר שלמד קבלה היה מתפלל כתינוק בן יומו, דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון יבוא לקצץ בנטיעות. ע"כ יהיה הברכה וההנחה בעמידה, ובביאור הגר"א הוכיח דגם לפי הזוהר מותר להניח התש"י בעמידה, ע"כ אין לזוז מהמנהג'.

וכתב הערוך השולחן (או"ח ס' כה כט): 'ודע שיש בענייני תפילין וכן בשאר מצוות מה שעושין ע"פ חכמת הקבלה וכתבו הפוסקים כלל בזה דכשהגמרא והפוסקים מחולקים עם הזוהר הולכין אחרי הגמ' והפוסקים ואם הזוהר מחמיר יכול מי שירצה להחמיר כהזוהר ובדבר שלא נזכר בגמרא ודאי ראוי לעשות כדברי הזוהר אמנם אין כופין ע"י, (מג"א סק"א בשם דרב"י ע"י) ש אמנם מקובלני שא"ל להיות הזוהר מחולק עם הגמ' וא"כ שגם בגמ' יש פלוגתא ובמקום שהדיון פסוק בגמ' גם הזוהר ס"ל כן ואולי יש מקומות שלא פירשו כן בזהוהר לא כווננו האמת וצריך לפרש פירוש שישווהו עם הגמ' ודו"ק'.

ברכת התפילין ברכה אחת או שני ברכות:

הבית הבית יוסף (או"ח ס' כה): 'האגור (ס' לו) כתב וזה לשונו: ואני המחבר מצאתי בספר הזוהר בפרשת פינחס מאמר דרבי שמעון בן יוחאי דאין לברך על שניהם אלא ברכה אחת וזה לשונו אמר רבי שמעון תפילין אינן על מוחא לקבל זכור ותפילין דדרועא שמאלא על לביה לקבל שמור ומה זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו אף הכא ברכה אחת לתרווייהו ולא צריך לאפשרא בשניהם בעלמא בין דא לדא כמה דאוקמוה ואני תמתי: על הני רבברי החולקים על רבי שמעון בן יוחאי אם היה שידעו מאמר זה ומכל מקום העולם נהוגים לברך שתיים עכ"ל. ואיני יודע למה תמה על זה יותר מכמה דינים שמצינו שכתב רבי שמעון בן יוחאי בספר הזוהר היפך ממסקנא דתלמודא ואין הפוסקים כותבים אלא מסקנא דתלמודא וטעמא משום דאפילו אם היו יודעים דברי רבי שמעון בן יוחאי לא היו חיישי להו במקום דפליג אתלמודא דידן ומפרשים דלעולם צריך לברך שתיים משמע להו דבהדיא קאמר תלמודא הכי ולפיכך פסקו כן'.

הנחת תפילין בחול המועד:

כתב הבית יוסף (או"ח ס' לא): 'ועכשיו נהגו כל בני ספרד שלא להניחם בחול המועד ושמעתי שמקודם היו מניחים אותם בחול המועד כדברי הרא"ש וא"כ מצאו שכתב רבי שמעון בר יוחי במאמר אחד שאסור להניחם בחול המועד ועל כן נמנעו מלהניחם בחול המועד וכן כתב מורי דודי הה"ר יצחק קאר"ו ז"ל בתשובה. ומאחר שבתלמודא דאין לברך על שניהם לא פירשו מי יערב לבו לגשת לעבור בקום עשה על דברי רבי שמעון בן יוחי המפליג כל כך באיסור הנחת'.

קריאת העולה לתורה יחד עם הבעל קורא:

כתב הבית יוסף (או"ח ס' קמא): 'ורבינו הגדול מהר"י אבובז ז"ל כתב שמעתי שכתוב בספר הזוהר שאין לקרות כלל אלא אחד וראוי לחוש לדבריו אם האמת הוא כך שאני לא ראיתי כתוב אלא ששמעתי על כ"ל ואני הכותב זשיתי למוצאו והוא בפרשת ויקהל (רב) וז"ל ואסיר למיקרי באורייתא עד ב' בלחודי ושתיקין ושמעון מלה פומייה כאלו קבלין לא היה שעתא מטורא דסיני ומאן דקרי באורייתא ליהוי חד קאים עליה ושתיק דלא ישתבח דלא דיבור חד בלחודי לא תרין דיבורים לשון הקודש חד וחד הוא לא תרין ואי תרין משתכחין בס"ת גריעותא דרזא דמהימנותא איהו וגריעו דיקרא דאורייתא. וקודם לזה כתוב אי ההיא צלוצת אשתמעת לאודניך נש לית מאן דציית לא לעילא ולית דצייתין ליה אחרניך בן מאן דשמע בקדמיתא בגין כך בעי לאסתמרא דלא ישמעון לההיא צלוצת בני נשא ותו דמילתא דצלוצת אסתאדא בעלמא עילאה ומלה דעלמא עילאה לא איצטריך למישמע כגוונא דא מאן דקרי בספרא דאורייתא חד קארי וחד לשתוק ואי תרי קראן באורייתא גרעי מהימנותא לעילא, ע"כ'.

וכיון דלדברי הזוהר אסור לקרות אלא אחד לבד, ועכשיו שנהגו שש"צ הוא הקורא העולה אסור

לקרות אף על פי שלדברי הפוסקים צריך לקרות ואם לא יקרא כתבו דהוי ברכה לבטלה מאחר שלא נזכר זה בתלמוד בהדיא לא שבקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים'.

איחר לתפילה אי ידלג פסוקי דזמרה:

כתב בשו"ת חכם צבי (ס' לו): 'שנים שבאו לביהכ"נ בשעה שהזחן אומר פסוקי דזמרה האחד ידלג בפסד"ז על דרך האמור בפוסקים ז"ל כדי להתפלל עם הקהל והשני התחיל מתחלת ברכות השחר והיה משבח ואומר על חזל כדי להתפלל עם הקהל באומרו שכך היה דעת הרשב"י בס' הזוהר פ' במדבר ילמדנו רבינו הי מינייהו עדיף'.

תשובה: אין מדברי הרשב"י ראיה למי שאיחר ובא בשעה שהצבור מתפללין כי הוא לא דיבר אלא בטעם וכוונת הסדר המסודר לנו מפי אנשי כנסת הגדולה וחכמי התלמוד בעצם וראשונה ולכתחילה הכי עבדינן וכבר ביארו לנו ביותר תלמידי הרב האלקי כמוה"ר יצחק אשכנזי ארבעת רבעיהם כנגד ארבעה חילוקי עולמות הלא בספרתם אבל כ"ז אינו עניין למתאחר דודאי כ"ע מודו דטפי עדיף לדלג כדי להתפלל עם הציבור וגם רשב"י מחבב מאוד תפלת הציבור בס' הזוהר ואומר שהיא מוקבלת בגוין סגיאין (עיין לשונו זוהר בראשית דף קס"ז ע"ב על פסוק ויבואו המלאכים) מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת ריחל וא"כ כשם שמכח מאמרי תלמודנו האומרי' שתפלת הרבים מוקבלת הכריחו הראשונים והאחרונים ז"ל שטוב לדלג פסד"ז כדי להתפלל עם הציבור אותו ההכרח בעצמו הוא בדברי הרשב"י ז"ל **וצריך אני להודיע לשואל שאפי' אם היו דברי הזוהר היפך מהפוסקים ל"ה לנו להניח דברי הפוסקים בשביל דברים האמורים בסתרי תורה כי אין לנו בדינים והוראות עסק בנסתרות זולתי במקום שיש מחלוקת בין הפוסקים אז נכון לסמוך על הכרעת הזוהר'.**

ועי' בשו"ת היעב"ץ מה שהאריך בזה.

ברכת הנותן ליעף כח:

כתב הבית יוסף (או"ח ס' מו ד"ה עוד ברכה): 'עוד ברכה אחת יש בסידורי אשכנז הנותן ליעף כח ונתקנה על שאדם מפקיד נשמתו בערב וכו'. אף על פי שיש סמך יפה לברך ברכה זו **מאחר שלא נזכרה בתלמוד איני יודע איך היה רשות לשום אדם לתקנה ומצאתי שכתב האגור (הל' ברכות ס' פז) שראה מקטרגים עליה מטעם זה והרמב"ם ס' קמ"א והרמב"ם לא הזכירו והכי נקטינן'.**

וכתב החיד"א בשו"ת טוב עין (ס' ז): 'נתפשט בכמה קהלות לומר ברכת הנותן ליעף כח אעפ"י שהיא ברכה כולה מחודשת ומרן בש"י נדחה קרי לה. דמאחר דרבינו האר"י זצ"ל

כתב שיש לאומרה ופירש סודו להן ראוי לעשות דודאי אלו מרן ז"ל ידע מגדולת האר"י ושהוא אמר לאומרה כן הוה עבדי עובדא בנפשיה. ולשירי לן מר הרב פרי חדש שכתב שנתפשט לאומרה על פי האר"י זולת קצת יחידים שאינם אומרים אותה והוא מכללם.

ותימא עליו שידענו שהיה בקי בדברי האר"י זצ"ל והיה מפרש סוגיות התלמוד על פי הקדמות האר"י ובעיני בקטנותי ראיתי דף א' מכתבת ידו של הפרי חדש פירוש סוגיית כתובות והזקנים עדים שנגזרו קונטרסים שכתב בחכמת האמת ובהלכות ר"ח בברכת לעשות רצון קוניהם רמז הרב פרי חדש שהיה בקי על דרך הסוד. וא"כ למי שקרא ושנה במשנתו של האר"י ז"ל איך יכתוב כן ואולי כתב זה קודם שנכנס בחדרי החכמה.

והרב כנה"ג סימן מו כתב שהעיד ת"ח א' מארץ הצבי ששמע שמרן חזר בו בסוף ימיו והיה אומרה בשם ומלכות ע"פ הקבלה ועפ"י נהגו קצת בלברכה בשם ומלכות וגער בהם שלא מכלל עדות ששמע נניח מ"ש מרן ועוד שלא נזכרה בגמרא כמו שטען מרן כמ"ש הרא"ש על ברכת פדיון הבן זהו תורף דבריו ז"ל.

ואני בעיני אומר כי רבינו האר"י זצ"ל כל הנפלאות אשר גילה היה בכ"ב חדשים והיו תלמידיו מועלימין דבריו ובסתום חכמה. ומרן ושאר הרבנים לא ידעו אחד ממאה מגדולתו. והן בעון נח נפשית דרב האר"י ז"ל בימי מרן. ויתכן שאח"כ ידע מרן מתלמידי האר"י ז"ל שכך היה אומר וחזר בו. והיינו כמו שכתבתי שאלו בעלי נסחא האחרת ידעו דברי רבינו האר"י ז"ל היו חוזרים בהם. (וי"ל"ע דהלא היה מחותנו וחי בימיו).

אמן אחר גאל ישראל:

כתב הבית יוסף (ס' סו): 'וכבר כתבתי בסימן נא שע"פ הזוהר נהגו שלא לומר אמן אחר גאל ישראל'.

הנחת ב' זוגות תפילין:

נהגו המקובלים להניח ב' תפילין יחד ולא חששו לבל תוסיף. והנה הגר"א לא הניח תפילין דר"ת כי אם רוצים לצאת כל הדעות צריכים להניח הרבה זוגות כהנה וכהנה ושיש לו קושיות על שיטת ר"ת שיקשה לו בעלמא דאתי. ולפי דעתו לא הניחם גם מחשש בל תוסיף ומה שנמצא בזהוהר על תפילין דר"ת שהן של עוה"ב, הנה פשט הזוהר אינו כן וכו'. (אורחות חיים כתר ראש אות יג ויד).

ומאידך האר"י: 'מוריז"ל היה מניח תפילין דרש"י ור"ת ביחד ומתפלל בהם תפילתו בשחרית כמ"ש בפ' הקומץ כי מקום יש בראש להניח בו ב' זוגות' (שעה"כ דף י').

מנהג כפרות:

בשו"ע כתב לבטל המנהג משום דרכי האמורי, אך לדעת האר"י יש לנהוג מנהג כפרות באשמורות הבוקר וכן נהגו בכל תפוצות ישראל.

ציצית בלילה:

הנה מצאו להאריז"ל שכתב שלילה לאו זמן ציצית, ומ"מ צריך גם בלילה ללבוש טלית קטן, ורק טלית גדול אין זמנו בלילה, ומייתי ראיה ידועה מדוד המלך שיש מצוה בלבישת ציצית בלילה.

שילוח הקן בימי ספירת העומר:

יש אומרים שע"פ הקבלה אין לקיים מצות שילוח הקן בזמנים אלו: בעת התפלה, במ"ט ימי העומר, מראש השנה עד שמיני עצרת, בשנת השמיטה, ובשנת היובל, כך הביא בספר עץ חיים שער טו פ"ג, שכתב שם ע"ז רבי שלום שרעבי זצ"ל בהגהות השמ"ש שלא לעשות מצוה זו בעתות התפילה, ולא במ"ט ימי העומר, ולא מראש השנה עד שמיני עצרת, כי באותם זמנים אין ענין של שילוח הקן ע"כ. ונדפס שם בסוגריים 'אלא בכל שנת השביעית ולא בשנת היובל בזמן הזה אחר החורבן' וסיים דרך הגירסא בספר שמן ששון.

ויש שרוצים לומר שע"פ הקבלה מחויבים לחפש קן צפור כדי לקיים מצות שילוח הקן, ובאלו זמנים הנזכרים אין לחפש קן צפור, אבל אם מצא קן צפור מחויב לקיים מצות שילוח הקן כי אין הקבלה יכול לבטל מצות עשה.

לכבוד מערכת "צפונות"

ב"משולחן מלכים" פ' בה"ב נדפס הוראה מהגאון ר"פ שליט"א בדבר מה שמצוי שבפתיחת חשבון בבנק מקבלים הלוואה בלא ריבית, והובא שם מהגאון שליט"א להתיר משום דאף הודאי עיקר כונתם בהלוואה משום דרוצים בפתיחת החשבון והפקדת המשכורת, אך מ"מ הוא באמת כך הוא ראו הלוות למי שהחשבוניות לגבות ממנו הוא יותר בקל, וא"כ הרי זה תביעה פשוטה שיש פיקדיו המכשור וכי' וא"ז ריבית, ע"כ מהנדפס שם,

ובעניי, לא הבנתי, שהרי ז"ל הפתחי תשובה ביו"ד סי' ק"ס סק"י, עיין בתשובות חות יאיר סימן ק"צ שנשאל בארבעון שהלה שמעון וכו', ואמר לו ארבעון שימיתין לו את זמן מה שרק יעימד לו ערב ביהודה בטוח והפיס שמעון את לוי ופסק ליתן לו כל חודש זהוב א"ו מיערב ועבורו אם יש בזה חשש ברית. ובכת דאפילו היה זה בתחילת הלואה אין בו שום חשש איסור אם לא שיש כאן תחבולת רשעים שראובן יודע שא"א לשמעון להעמיד ערב כ"א ללוי וזה כוונתו ליהנות ללוי בזה ולא משום שאין שמעון בטוח לו וה"ל כאומר נתן דינר לפלוני ואחלו לך ובהו אך חילוק אסור רק בדבל שלא קצב עמו בתחלת הלואה כ"א אחלו לך ובהו אם הו"א ר"ש"א או הו"א ר"כ"ו, עכ"ל.

והרי מבו' להדיא בדבריו, דאף דשרי להמלוה שלא להלוות ללוה אא"כ יביא לו ערב, ויכול א"כ לומר שהוא חפץ דוקא בערב פלוני, ואין בזה שום סדר ריבית, מ"מ היאם דיש כאן תחבולת רשעים והוא מכיון להננות להערב ע"י שישלם לו הלוה, אסור, ואם הוא בשעת ההלואה ריבית קצוצה הוא, ולמחר ההלואה תלמי בשלמותה הראשונים, וא"כ ה"נ בנד"ד, אף אי נימא דאם היתה כונתם בתביעת הפקדת המשכורת וכו' כדי שיוכלו לגבות החוב בנקל, היה היתר דאם מ"מ השתא דאין כונתם לזה, אלא עיקר כונתם כדי לקבל הפקדת המשכורת וכיו"ב, וכדנקט בפשיטות רוב ש"ס, א"כ זה בכלל תחבולת רשעים דמביא בפת"ש בשם החוות יאיר דהו"ר ק"כ בקצץ בשעת ההלואה,

וביתור, דלכאו' אף אם באמת היתה כונתם כדי שיוכלו לגבות בנק, גם בזה העירו דלכאו' אכתי לא עדיף ממשכנתא בלא נכייטא, דאף דמה שנוטל המלוה להמשכון הוא כדי שיהא לו מהיכן לגבות החוב וכי"ב, מ"מ אם משתמש המלוה בהמשכון איכא בזה משום ריבית, (ולדעת הרבה מהפוסקים ריבית קצוצה היא) ומכבו' בס' קע"ב, והכא נמי אף אם היה זכותם לתבוע הפקדת המשכורת, הרי כיון דהבנק משתמש במועת אלו, נמצא דלא אף עדיף משימוש במשכנתא, ואין לומר דשאני כיון דקיל טפי משום דאין המפקיד נחסר בכך כלום, דהרי התוס' סד: כתבו בשם ר"ת דמאי דמשכנתא שרינן בנכייטא אף דתנן במתני' לא ישכור הימנו בפחות, הינו משום דהיכא שהלוה על הבית או על השדה מותר בנכייטא דאין מפסיד בעל שדה ובעל חצר דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה החזיק בו בהמשכון, יעו"ש, והרי למדנו מדבריהם דאף היכא דאין הלווה מפסיד כלום במה שהמלוה משתמש במשכון נמי לא שרינן אלא בנכייטא, אבל בלא נכייטא אסור, וא"כ לכאו' הכא נמי להא דמי, וצ"ע.

[ובעיקר] דמילתא, לפי מה ששמעתי, דרך הבנקים גם במקרה של פתיחת חשבון וכיו"ב, שההלוואה מעיקרה בריבית היא, אלא שאם עמד הלווה בתנאי והפקיד המשכורת וכיו"ב, מזכים לו הריבית, ובזה לכא' אף לדברי הרב שליט"א אין שום טעם להתיר דהרי יש כאן קציצת ריבית גמורה, אא"כ ע"י היתר עיסקא וכיו"ב, ובהכי לא אירינו]

הרב מ. ש. - בני ברק

בעניין תמיהתו של הר"א כהן שליט"א מדוע לשון הפסוק 'ושבתם איש אל אחוזתו' שהאיש חוזר ולא השדות חוזרות לבעליהן, וכמו שפרש"י, "ל שבא הפסוק ליתן מצוה וחייב על המוכר שיחזור לשדהו ולא ימכרנה לצמיתות. וכמבואר ברש"י שיש בזה א'סור.

הרב צבי סאס

פרשת אחר'ק: בשאלה: מה שייך שכ"ג תיודה על עוונות בני", הרי לא הוא זה שעבר את העבירות. **תשובה:** בהמשך הפסוק כתוב: ונתן אותם (את העבירות) על ראש השעיר, וכי אנו מבינים כיצד עוונות בני" עוברים לראש השעיר. אלא צ"ל דנתחדש דבאותו רגע לכה"ג יש דין כללי, ולכן יכול להתוודע על עוונותיהם, וגם נתחדש שהעוונות עוברות לראש השעיר.

בשאלה: כתיב כמעשה אר"מ אשר ישבתם בה וגו', ופרש"י מגוי שמעשיהם מקולקים מן הכל. וקשה דאפילו אין מעשיהם מקולקים מן הכל גם אסור ללכת בחוקות מצרים, ומומילא מנני להוכיח דמעשיהם של מצרים מקולקים מן הכל. **תשובה:** מהצ"ח. ומתבאר דהאסור להגות במצרים הוא משום איסור עריות גרידא ולא משום חוקות הגויים. א"כ יקשה מדוע הוזכרו המצרים (וכן עוד), ומתרץ דהמגורים במדינה מקולקלת בעריות גורמת בטבע להתגברות גדולה של יצר העריות, וכאן ה' ציונו שאפי' שהיה במצרים (ובעודי כנענו) המקולקים מהכל והתגבר מאד יצר עריות שבכם - עם כל זה אתם מצווים להתנער על יצר העריות.

הרב עזריאל בוכנר

טנא מלא ברכות נשגר בזאת קמיה ידידינו חברי קהילתנו הק'

לרגל השמחה השרויה במעונם:

הגאון רבי **בנימין בירנבוים** שליט"א ומשפ' לרגל הולדת הנין נ"י

לשליחת חומר לגליון או תגובות
פקס: 039578855 | או במייל: gmail.com@7177790

ונתנה תוקף קדושת היום

הרב מאיר טעפ

גדולת זמן מתן תורה

כתיב בתורה (דברים ז'): 'השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי כו' מן השמים השמיך את קולו לסיור ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שבעת מתוך האש'. ושם ה: 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם'. ובמכילתא, 'מלמד שהרכין הקב"ה שמים התחתונים ושמי השמים העליונים על הארץ הרה, ויהי הכבוד והוצע ע"ה רי סיני, כאדם שהוא מציע את הכר על ראשי המטה'. 'מיד פתח הקב"ה ז' רקיעים, ונגלה עליהם עין בעין ביופיו - וכבכדו - ובתבואו - ובכרתו שלו - ובכסא כבודו' (פסיקתא קא. ז' יז) וזו כולם למעלת הנבואה, וראו בעיניהם וידעו הדבר ידיעה אמיתית' (חזיון הקד'), ופסקה זוהמת' (שבת קמו), 'ונתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום' (רש"י שם), וקבלו 'שני כתרים מזוי שכינה' (רש"י שם פח), ויעקר כל יצה"ר שהיה בהם' (פסיקתא מב). ורמב"ן (לב א) ממדשו שראו מעשה מרכבה. ובפדר"א (מא): 'כל אותו הדור ששמעו את קולו בהר סיני, זכו להיות כמלאכי השרת. לא ראו טיפת קרי ביצתם, ולא משל בהם כל מיני כנים. ובמותם לא שלטה בהם רמה ותולעה. אשריהם בעוה"ז ואשריהם בעוה"ב, וזה"כ אומר אשרי העם שככה לו'.

ובחַתָּם (דרשות רפז). 'צייאתם נשמתם היתה מרוב חשקם ודבקותם בה', לא עצרו כח בחיבור הנשמה עם הגוף. והגר"א ביאר אומרים (אבות ד דר) 'יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ז מכל חיי העוה"ב', דשעה זו קאי על שעת מות"ת, שהיתה עת פסגת השלימות.

מעמד הר סיני - אהבת דודים

בכתבי הגר"א מצינו הרבה דנתיחד החג לענין אהבת דודים של הקב"ה אלינו, וכה כתב בסידור שישי יצחק: 'אתה בחרתנו' - יצ"מ, **'אהבת אותנו' - מעמד הר סיני**, 'רצית בנו' - סוכות וכן (שיה"ש א טו): **'אהבה רבה אהבתנו - היינו במת'ת**, כאשר נגלית בענן כבודך על הר סיני'. וכן (שם א ד) **'ישקני מנשיות פיה' - כנגד חג שבועות**.

'אהבת כלולותיך - מתן תורה'

וביותר מצאנו שדימהו לשמחת נישואין ממש, כדמצינו מקרא מלא שכתוב (ירמיהו ב'): 'זכרתי לך חסד נעורירי אהבת כלולתיך', ואזיל בתר מת"ת, (במפרשים).

ונדברי חז"ל לרוב, כשהזכירו מנ"ת הזכירו עמה חופה ונישואין. כשינוי (סוף תענית): 'צאנה וראנה כד היו חתונותיו וא' מנ"ת, ובפי' מלאכת שולמה: 'שנתחננה הקב"ה עם ישראל, ביום שעמד להר סיני היו כמז האירוסין. וע"פ (שמות לב) 'ויתן משה כלתו' דרשו (שמואל): 'כללתו כתיב, ודאי יור ששתנה בו תורה כיום שנכנסה כלה לחופה; וכן: 'ארוסתו של הקב"ה אלו ישראל' (רש"י ויקרא לד א). וכן: 'היה משה מהלך בכל מחנה ישראל ומעוררם וא"ל: כבר הגיעה שעת הכנסת הכלה לחופה' (מעם) ללועזי (דברים).

וּבְרִמְכָּן (שמות כד יא): 'אף כאן ביום חתונת התורה כן עשוי'. ועי' במהרש"א שבי' מילות ברכת 'מקדש' עמו ישראל ע"י חופה וקידושין, וז"ל: 'יש לפרש דמסיים בה הכי ע"פ מ"ש כ"ד דמיון ישראל לגבי ההקב"ה באשה לבעלה, וז"ש הוא מקדש לו ו"כ עמו ישראל בדוגמא זו בקדושין שהיא נתינת התורה, וכמ"ש אל תקרי מועשה אלא מאורסה' והגר"א כתב (ח"א בכורות ח:): 'ויודע שע"י התורה נתקדשו ישראל להקב"ה ונעשה לו לאשה כן וארשתה' לי לעולם'. וע"ע בלשון רה"ג (ת. גאונים שיע"ת ה:): 'יום מת' שישאל מתחברים באביהם שבשמים'.

'בשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור הראשון'

נודעים דברי הרמח"ל (דרך ה' ח"ד פ"ז): 'כל תיקון שנתקן, ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן הוא יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא כו'. ועל דרך זה חג השבועות למת"ת.

אולם יש התעוררות במסוים בעת קריאת התורה של חג, כלשון הפסיקתא (יב, א) וכן בילקוט (יתרו: אמר הקב"ה לישראל: בני היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו שאתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה).

וְעוֹעַ צְהוּהָ"ק (ח"ג צח): 'ובגין כך אקרי בגוונא דא עצרת, דאית ביה בטול יצה"ר', ובמהר"ל (גבורות ה' פמ"ו): 'לכך חג השבועות הוא יותר במעלה ובעילוי, שקדושת יום זה שקנו ישראל מעלת השכל', ובחזקת"ס (דרשות שבועות תקסב): **"ויו"ט עצרת שהוא יותר הרבה ממעלת הנבואה, בחינת בעלה למטרונות עשר משה איש אלקים כביכול"**. ובש"ך (ע"ה פתח) על החג: **"ולא ימצא השטן שום קטרוג דקטטור על ישראל"**.

ה'עולם נידון ביום הזה על התורה שניתנה בו'

גלגלי יודוע מה שקבלנו בישיבות הק', על דבר הדין המתקיים בכל שנתא ושתא, על מעמדו הרוחני של האדם, ועל דרגתו בעסק התורה לשנה הבאה, וכפי שעורר מידי שנה מרן הרב שך בשם הגרא"ז בשם הנצי"ב: **"בו נקצב לכאן"א לאיזה דרגה יגיע בעסק התורה** (שמושה של תורה).

וימקורם קודש מהשל"ה (שבועות): 'צוריק להתעורר מאד בלבו ולהתקדש ורתקן מעשיו, ולהיות מוכתר בבת, כי היום הק' הוא וימא דדינא. וז"ל ספר תולעת יצחק: ודע כי ימא שבי"ה רצה הקב"ה להשיגו ולדרוש מהשה בני"א כו'. כרצה ביום מת"ת כו'. ופירוק ההם ה' השמות הפורחות שאינלו של הקב"ה, והעולם ידון ביום הה' עת"ה שיתנהו בו מיתלו עצמם ממנה'. וכן בשפ"א (שבועות תרסא): 'בכל חג שבועות זמן מת"ת מקבלין בני" חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה, וא"כ מוציאים מכח אל הפועל כל אחד במקומו ושעתו, וזה ההתחדשות תלוי כפי הכנת כ"א, ויום זה שורש של כל השנה'. ו**בובאמת** שמקור לעיקר ענין 'הדין' המתקיים ביום זה הוא בגמ' מגילה (לא): 'עזרא אמר להם לישראל שיהיו קוראין קללות שבחות כהנים קודם עזרה, ושבשמינה תורה קודם ר"ה, מ"ס, מתוך אביי כרי שיתכלה שני וקללותיה. בשלמא שבשמינה תורה איכא דכ שיתכלה שני וקללותיה, אלא שבתו"א אטו בעצרת ר"ה היא, אין עצרת נמי ר"ה דתנן ובעצרת על פירות האילן'. (ולכא' מתוך שאין קריאת הקללות גם קודם הפסח וסוכות, נשמע דאין חומר הדין שבהם כ"כ כמו ר"ה ושבועות). ועי' בטור (ס' תעז) והגר"א (א"א), דשבועות כנגד יצחק, ונודע דיצחק מידת דין, ונפלא דגם ר"ה כנגד יצחק שנולד אז (מדרש הנעלם תולדות).

יוֹכָן הוא בחת"ס (יורא) שביאר מה דיסד הפייטן בשיר היחוד 'זקנה ביום דין ובחרות ביום קרב', ע"פ המדרש (שיה"ר כג ח) כי בעת קריעת ים סוף נראה להם הקב"ה כגיבור מלחמה, ובמת"ת זקן ויושב בשישיבה, וא"כ נמצא דלמת"ת קרא הפייטן יום דין.

מוחל עוונות כלל ישראל

בירושלמי (ר"ד ח'): 'בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להם הקב"ה **מכיון ששקלתם עליכם עו"ת, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם**'. וברוקח (רצה): 'עצרת יום שתנה בו תורה, ע"כ צריך ישראל לשמוח שמחול הקב"ה עונותיהם'. ובפי' הרד"ל שם כתב, דלכן מקריבים בקצת בעצרת שלמי ציבור, כדי לשמוח על מחילת עוונות. וכן בגלוי' הש"ס (פסחים סח): 'ד"הכל מודים בעצרת בדעוין נמי לכם' ומשום שמחלין העוונות, אחר ציבור עו"ת.

יש בחג השבועות ממין קדושת השבת

בשם מרן הגרש"א זצ"ל בדשם החג 'שבועות' טמונות אוריות שב", וללמד מן מה' בחג מן קדושת השבת והביא מהאר"ז הדתמיה, מדוע לא אסרו מלאכות בשבועות כבשבת. (נו"ע) מיה"ש גבורות ה' פנ"ו: "לכך היה ביום ה' כדי שיהיה מספר ז' שבועות, ויום ה' הוא עוד שבת לשבת, וזהו קודש קדשים. כי שבעה ימים יש בהם שבת, וכאשר ימנה שבעה פעמים שבעה, ואח"כ יום ה', הנה יום ה' הוא שבת לשבתות, והוא קד"ק, מאחר שהוא שבת לשבתות, ואז קנו ישראל מעלת התורה מעלת השכל".